

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра психології і туризму

Кваліфікаційна робота
на тему: «СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»

Допущено до захисту
«24» листопада 2022 року

здобувача групи Т 01-21з
факультету туризму, бізнесу і психології
освітньої програми Туризмознавство
за спеціальністю 242 Туризм
Трандафілової Марії Олександрівни

Завідувач кафедри
психології і туризму

Науковий керівник:
кандидат економічних наук,
доцент Кучай О.В.

_____ проф. Бондаренко О. Ф.
(підпис)

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	7
1.1. Сутність сільського зеленого туризму та його значення у розвитку туризму	7
1.2. Методичні підходи до оцінки сільського зеленого туризму	17
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	22
2.1. Географічна оцінка центрів зеленого сільського туризму в Україні.....	24
2.2. Аналіз організації сільського зеленого туризму в Україні	35
2.3. Оцінка потенціалу для розвитку зеленого сільського туризму в Україні....	45
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	57
3.1. Сучасні проблеми розвитку сільського зеленого туризму в Україні	57
3.2. Стратегія розвитку сільського зеленого туризму в Україні	70
ВИСНОВКИ.....	89
РЕЗЮМЕ/ RESUME	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні умови розвитку аграрного сектору економіки України вимагають формування нових сегментів ринку та видів підприємницької діяльності на селі, які мають певний потенціал для свого формування та розвитку. Низький рівень зайнятості сільських жителів, різноманітність наявного природно-ресурсного потенціалу села та його інфраструктури спонукає до організації нового виду діяльності – сільського зеленого туризму, який сьогодні має позитивний досвід функціонування в багатьох країнах світу з ефективним впливом на соціально-економічний розвиток сільської місцевості.

Сільський зелений туризм — спеціалізований вид туризму, що включає елементи організованого та неорганізованого відпочинку мандрівників у сільській місцевості з метою залучення їх до місцевої природи, побуту населення та ознайомлення з місцевими етнокультурними комплексами та їх значення. Становлення та розвиток економіки сільського туризму безпосередньо залежить від соціально-економічних умов, стану інфраструктури та привабливості конкретного туристичного регіону. У цих умовах виникає попит на нові види турпродукту, які раніше не використовувалися або мало використовувалися в повсякденному житті. Ці продукти включають сільські ресурси, які є досить новим джерелом доходу для зростання національної економіки.

Сільський зелений туризм визначається своїм впливом як на економічний, так і на соціально-демографічний розвиток сільської місцевості, а сам розвиток сільського зеленого туризму є додатковим поштовхом для аграрної економіки і, насамперед, впливає на диверсифікацію сільськогосподарського виробництва, збільшення частки екопродукції, підвищення рівня доходів і добробуту сільського населення. Місія сільського зеленого туризму сприяє вирішенню ряду важливих завдань щодо забезпечення соціально-економічного розвитку сільської місцевості через нетрадиційні види діяльності, забезпечення зайнятості населення, зниження процесів урбанізації в сільській місцевості, збереження та популяризації традиційного сільського побуту та ремесел, відродження

національних традицій, звичаїв та національної культури, розвиток інфраструктури села та створення активно функціонуючих туристичних підприємств у віддалених малонаселених та непромислових районах країни.

Сьогодні сільський зелений туризм, маючи наявні ресурси та потенціал, цілком може стати важливим фактором економічного, культурного та соціального розвитку окремих територій нашої країни. Це передбачає розширення класичної діяльності на селі, її диверсифікацію та сприяння посиленню основних функцій органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади. За такого підходу сільський зелений туризм має право розглядатися і вивчатися як особливий вид додаткової або окремої господарської діяльності в соціально-економічному та виробничо-екологічному сільському середовищі її здійснення, або як форма переважно малого підприємництва.

Тому сільський зелений туризм є невід'ємною складовою комплексного соціально-економічного розвитку села та одним із засобів вирішення багатьох проблем, а саме: забезпечення дбайливого ставлення до навколишнього середовища, підвищення рівня життя жителів певної території. . . . , підвищення якості туристичних послуг, створення нових робочих місць. З огляду на це актуальним є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України.

Постановка проблеми та ступінь розробленості теми. Актуальність питань розвитку сільського зеленого туризму зумовила значний інтерес і увагу до теоретичних і практичних аспектів даної проблеми. Дослідження туризму як динамічно розвинутого виду економічної діяльності відображено в роботах Кузика С. П. [34], Апілата О. В. [6], Чуднівського А.Д. [80], Казьміна Є. Б. [27], Мокляк А. В. [43], Матвійчука Л.Ю. [40], Ніколайчука О. А. [47] та ін. Дослідженню розвитку і сучасного змісту сільського зеленого туризму з позиції маркетингу присвячені праці Паша В. В. [53], Савенко В.Г. [59], Пітюлич М.М. [54], Багрій М. В. [7], Славкова О. П.Б. [6], Гварліані Т. Є. [14], Стренковської А.Ю. [73] та ін.

Разом з тим, проблема розвитку сільського зеленого туризму в Україні є ще недостатньо вивченими і вимагають більш глибоких досліджень, це і зумовило вибір теми дослідження: «Сільський зелений туризм в Україні: сучасні проблеми та перспективи розвитку», і потребує подальшої концептуальної розробки і фундаментального комплексного дослідження.

Мета дослідження: є аналіз теоретико-методологічних уявлень про роль і місце сільського зеленого туризму в Україні та визначення перспектив та стратегії розвитку зеленого сільського туризму України в умовах сучасного ринку.

Відповідно до мети поставили такі **завдання:**

- розглянути сутність сільського зеленого туризму та його значення у розвитку туризму;
- визначити методичні підходи до оцінки сільського зеленого туризму;
- зробити географічну оцінку центрів зеленого сільського туризму в Україні;
- зробити аналіз організації сільського зеленого туризму в Україні;
- зробити оцінку потенціалу для розвитку зеленого сільського туризму в Україні;
- визначити сучасні проблеми розвитку сільського зеленого туризму в Україні;

- розробити стратегію розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Об'єкт дослідження: сільський зелений туризм в Україні.

Предмет дослідження: теоретичні аспекти, тенденції та проблеми розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Методи дослідження. абстрактно-логічний (для теоретичного з узагальнення та формулювання висновків); узагальнення та систематизації (для визначення сутності понять «зелена» економіка, «сільський зелений туризм», статистико-економічний – для оцінки фактичного розвитку зеленого туризму у регіоні; розрахунково-конструктивний (для розробки бізнес-плану); SWOT –

аналіз (для вибору та обґрунтування конкурентної стратегії розвитку зеленого туризму).

Інформаційна основа дослідження. Інформаційною базою роботи при виконанні робіт, послужили праці вітчизняних і зарубіжних вчених, статті, статистичні дані, законодавчі і нормативні акти, актуальні статті періодичного друку.

Ступінь вирішення проблеми в дослідженні та практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження спрямовані на те, щоб надати змогу органам виконавчої влади у сфері туризму та органам місцевого самоврядування підвищити ефективність важелів розбудови підприємницького сектору та розвинути соціальну інфраструктуру сільського зеленого туризму в Україні.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи.

Головні положення та результати кваліфікаційної роботи представлені: Трандафілова М. О. Потенціал розвитку сільського зеленого туризму в Україні // «Ad orbem per linguas. До світу через мови». Матеріали Міжнародної науково-практичної відеоконференції «Україна у транскультурному й мультимодальному світі» 25 травня 2022 року. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2022. С 554-556

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, має три розділи, які поділені на підрозділи, висновки, список використаних джерел (з 89 найменувань). Кваліфікаційну роботу викладено на 104 аркушах (з них 92 сторінки основного тексту) комп'ютерного набору.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність сільського зеленого туризму та його значення у розвитку туризму

Туристична галузь є важливим чинником стабільного та динамічного збільшення надходжень до бюджету, має значний позитивний вплив на стан справ у багатьох галузях економіки (транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство тощо), сприяє підвищенню рівня працевлаштування, міжнародної співпраці, знанням населенням рідної природи та культурної спадщини.

У сучасному світі спостерігається зміщення масового туристичного інтересу від звичайних поїздок з метою відпочинку до змістовних, пізнавальних поїздок. Концепція трьох «S» («Sun-Sea-Sand») — сонце, море, пісок — замінюється концепцією трьох «L» («Landscape-Knowledge and Rest») — пейзажі, традиції, відпочинок. Тому туристична мода піднімає на пік масової популярності подорожі в село, де міського туриста всюди оточує екзотика: аграрні та сільські ландшафти, традиційний селянський спосіб життя, домашні тварини, органічні продукти тощо.

Сільський зелений туризм – це рекреаційний вид туризму, який передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості (селі) та отримання ними послуг сільського зеленого туризму [1].

Поняття «сільський туризм» у його звичному трактуванні існує з давніх часів. Ще в Римській імперії серед представників патриціанських сімей виникла мода на поїздки з Риму в село. Масовий інтерес до відпочинку на селі проявляється з 19 ст. А з другої половини 20 ст. в урбанізованих країнах Європи сільський зелений туризм перетворився на один із основних засобів «порятунку» європейців від стресового впливу розвинутих промислових міст.

На думку науковців, сільський зелений туризм є найперспективнішою галуззю світової туристичної економіки. Обсяги агротуристичних послуг в постіндустріальних країнах у 2-4 рази перевищують зростання готельної бази та курортних послуг у цих країнах. [34, с. 252].

У науковій літературі зустрічаються різні підходи та терміни для визначення сутності цього поняття «сільський зелений туризм», пов'язаного з відпочинком у сільській місцевості.

Сільський туризм перетинається із екотуризмом. На цьому наголошують у своєму дослідженні А. Д. Чуднівський та М.А. Жукова [80, с. 251].

У сучасній міжнародній практиці сільський туризм часто поєднується з іншими видами туризму, представляючи сферу еко- агротуризму. У зарубіжних дослідженнях застосовується і таке поняття, як «зелений сільський туризм», або агротуризм (agrotourism), який особливо популярний у США та країнах Західної Європи. Вперше термін «сільський туризм» («rural tourism») з'явився в європейській соціологічній літературі.

Французький соціолог та економіст Ф. Муанев у роботі «Сільський туризм» дав найбільш загальне визначення. Згідно з його концепцією, сільський туризм - це особлива форма туристичного відпочинку у сільській місцевості, пов'язана з активною участю туристів не тільки у сільському житті, а й у сільськогосподарському виробництві [44, с. 7]. Це визначення має найширший і універсальний характер і може вважатися базовим розуміння європейської моделі агротуризму .

Зарубіжні автори за характеристикою сільського туризму також посилаються на документ « Tourism Strategies and Rural Development », про який у своїй роботі згадують Е. Wanda George , Н. Mair , DG Reid [89, с. 10].

У сучасній спеціалізованій вітчизняній літературі трапляються різні визначення терміна «сільський туризм». Точність визначення залежить, як зазначають А. Д. Чудновський і М. А. Жукова, «від визначення його місця серед інших видів рекреаційної діяльності в сільській місцевості, що входять у ширше

поняття - туризм у сільській місцевості, приналежність до якого визначається за локалізуючою ознакою» [80, с. 251].

Під сільським туризмом автори розуміють «вид діяльності, пов'язаний з організацією цілеспрямованих подорожей у сільські місцевості, що передбачає формування та надання туристам комплексного туристського продукту (проживання, харчування, екскурсійне обслуговування, організацію дозвілля), що відображає та зберігає природну та національну самобутність регіонів та забезпечує для приймаючих угруповань за допомогою створення робочих місць та можливостей доходу для місцевого населення» [80, с. 257]. Ідентичне поняття «сільський туризм» сформульовано Є. Б. Казьміною в авторефераті дисертації «Розвиток послуг сільського туризму в українських регіонах» [27, с. 10].

Дещо відмінне від наведеного визначення сільського туризму сформульовано в колективній праці авторів «Сільський туризм: досвід, проблеми, перспективи розвитку в Україні». Автори визначають сільський туризм як «тимчасові виїзди (поїздки) громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства (далі – особи) з постійного місця проживання в сільську місцевість з метою оздоровлення, відпочинку, навчання, фізичної культури – спорту, заняття спортом, спортивною та іншою діяльністю в професійних, ділових, релігійних та інших цілях без заняття діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу з джерел за місцем тимчасового перебування» [7, с. 8].

Автори пояснюють розуміння сільського туризму в роботі «Сільський та екологічний туризм як чинник сталого розвитку території». На їхню думку, «сільський туризм (або агротуризм) — це вид туризму, що передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості з метою відпочинку та/або участі в сільськогосподарських роботах; галузь туристичної індустрії, орієнтована на використання природні, культурно-історичні та інші ресурси села та його особливості для створення комплексного туристичного продукту» [62].

Іншу точку зору на проблему термінології «сільського та аграрного туризму» висловлюють у своїй статті Т. Є. Гварліані та А. Н. Бородін, які чітко

розводять ці поняття. Зокрема, вони зазначають, що «сільський туризм - група функціональних видів туристичної діяльності, які можуть здійснюватися у сільській місцевості та включають діяльність осіб, які перебувають за межами їхнього звичайного середовища, подорожують та здійснюють перебування в даній місцевості для відпочинку та з іншими цілями; аграрний туризм - функціональний вид туристичної діяльності, що є діяльність осіб, які перебувають за межами їх звичайного середовища, подорожують і здійснюють перебування в сільській місцевості для відпочинку та з іншими цілями, що обов'язково включає участь у сільськогосподарському виробництві приймаючої сторони для отримання нових знань та навичок, фізичних навантажень, вражень, а також виходячи з інших неекономічних мотивів та (або) в обмін на винагороду» [14, с. 64].

Найбільш адекватне визначення терміна «сільський туризм» дано у проекті закону «Про сільський зелений туризм». Дане визначення найбільш точно відповідає специфіці цього виду туризму до. «Сільський туризм – це туризм, орієнтований на ознайомлення зі специфікою (з особливостями) місцевого сільськогосподарського природокористування, традиційного сільського побуту та створює економічні передумови у розвитку дружніх природі методів ведення сільського господарства» [2].

Поняття «сільський зелений туризм» — багатофункціональне, комплексне та системне явище, яке активно поширюється в господарському житті аграрних територій та сприяє їх економічному та соціальному розвитку в Україні. Провідні економісти ототожнюють цю категорію з туризмом, який базується в сільських садибах або хуторах, або взагалі в сільській місцевості, але не включає відпочинок у самотніх рекреаційних зонах. У широкому розумінні під сільським туризмом розуміють поїздку з метою відпочинку та оздоровлення населення, яка передбачає розміщення в сільській місцевості із залученням приватного сектора..

Розглянемо далі основні наукові підходи щодо визначення сутності поняття «сільський туризм» (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Основні науково-теоретичні підходи щодо визначення сутності поняття
«сільський туризм» (побудовано за даними [3; 8; 7; 1; 10])

№	Визначення поняття	Автори, джерело
1	Сільський туризм - це «вид діяльності, пов'язаний з організацією цілеспрямованих подорожей у сільські місцевості, що передбачає формування та надання туристам комплексного туристичного продукту (проживання, харчування, екскурсійне обслуговування, організацію дозвілля), що відображає та зберігає природну та національну самобутність регіонів та забезпечує економічні вигоди для спільнот, що приймають, за допомогою створення робочих місць і можливостей доходу для місцевого населення».	Чуднівський А.Д., Жукова М.А. [80, с. 257]
2	Сільський туризм (або агротуризм) — вид туризму, що передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості з метою відпочинку та/або участі в сільськогосподарських роботах; галузь індустрії туризму, орієнтована на використання природних, культурно-історичних та інших ресурсів села та його специфіки для створення комплексного туристичного продукту.	Сільський та екологічний туризм як фактор сталого розвитку території [62, с. 4]
3	Сільський туризм - це тимчасові виїзди (подорожі) громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства (далі - особи) з постійного місця проживання в сільській місцевості з лікувальною, оздоровчою, пізнавальною, фізкультурно-спортивною, професійною та діловою метою релігійних та інших цілях без провадження діяльності, пов'язаної з отриманням доходів із джерел у місці тимчасового перебування»	Савенко В.Г., Демішкевич Г.М., Карпова І.М., Шилова О.П. [59, с. 8]
4	Сільський туризм - це туризм, орієнтований на ознайомлення зі специфікою (з особливостями) місцевого сільсько-господарського природокористування, традиційним сільським побутом і створює економічні передумови у розвиток дружніх природі методів ведення сільського господарства».	Проект закону «Про сільський зелений туризм»[2].
5	Сільський туризм - це туризм та відпочинок, який тісно пов'язаний із селянським господарством, сільським господарством, садівництвом, рибалкою або будь-яким іншим аграрним бізнесом.	Sidali , LS, Spiller A., Schulze B. [87, с. 3]

За даними таблиці 1.1 видно, що в основному зазначені вчені представляють поняття «сільський туризм» або як самостійний вид туризму, що розглядається як синонім аграрного туризму, або як два самостійні види туризму.

Видається доцільним розглядати ширший, перший підхід. Тому далі буде використано таке визначення поняття «сільський туризм» - «це туризм, орієнтований на ознайомлення зі специфікою (з особливостями) місцевого сільськогосподарського природокористування, традиційним сільським побутом і який створює економічні передумови у розвитку дружніх природі методів ведення сільського господарства» [66].

Послуги сільського зеленого туризму - діяльність учасників особистого селянського, особистого підсобного чи фермерського підприємства з надання послуг з бронювання, проживання, харчування, інформаційних та інших видів послуг, спрямованих на задоволення потреб туристів. Сільським туризмом займається фермер - член особистого селянського, торговельного чи фермерського підприємства, який провадить підприємницьку діяльність з використанням земельних ділянок та майна, що належить членам цих господарств на правах власності чи оренди (відповідно до законодавства України).

Основною послугою сільського зеленого туризму є надання туристам місць для тимчасового проживання. Садиби чи хатини в Україні — це сільські будівлі, обладнані для прийому гостей.

Споживачам надається продукт сільського туризму (комплекс послуг сільського зеленого туризму, пакет послуг агротуризму) - комплекс послуг із розміщення, гастрономічних, екскурсійних, рекреаційних та розважальних послуг, які пропонує власник агросадиби (агросадиби, пансіонат) [12].

Діяльність з надання послуг у сфері сільського зеленого туризму не належить до підприємницької діяльності в Україні за умови, що сукупний річний дохід від діяльності у сфері сільського зеленого туризму не перевищує річного прожиткового мінімуму для селянина та всієї сім'ї члени, які постійно проживають разом з ним.

Агротуризм є однією з найпоширеніших (особливо в країнах з фермерською організацією агробізнесу) форм сільського зеленого туризму. Агротуризм – рекреаційний вид туризму, орієнтований на сільську територію, який передбачає використання сільської території (ведення господарства) з метою відпочинку, навчання або активного залучення до традиційних форм господарювання [2, с. 253].

Агротуризм може мати різні форми, але він завжди передбачає оренду сільського будинку. Існує дві основні форми агротуризму: оренда квартири з обслуговуванням безпосередньо на фермі; Помешкання з власною кухнею на землі, що належить фермі, як-от кемпінги та намети. Основною запорукою успіху агротуризму є: навички обслуговування гостей; естетика управління; близькість ферми до центру міста.

Поняття «сільський зелений туризм» близьке за змістом дозвілля до поняття «екологічний туризм». Екологічний туризм (екотуризм) — пізнавально-рекреаційний вид туризму, орієнтований на природні (дещо змінені людиною) території, що передбачає різноманітні форми активного відпочинку в природних ландшафтах без шкоди для навколишнього середовища.

Асоціація екотуризму США дає таке поширене в західній науці визначення екотуризму. Екотуризм - це подорож до місць з відносно незайманою природою, що призводить до порушення цілісності екосистем, з метою ознайомлення з природними та культурно-етнографічними особливостями цієї території, що створює такі економічні умови, коли охорона природи стає корисною для місцевого населення [4].

Синонімом терміна «екотуризм» є зелений туризм, природний туризм. Екотуризм відрізняється від традиційного туризму такими ознаками: переважанням природних, а не культурних об'єктів туризму; збалансоване природокористування; менша ресурсо- та енергоємність; безпосередня участь у соціально-економічному розвитку територій; екологічне виховання туристів В даний час екотуризм динамічно розвивається на територіях природної цінності (національних і ландшафтних парках). Екотуризм спрямований на охорону

природного та культурного середовища регіонів, які відвідують туристи. Він припускає, що учасники цих поїздок – люди з високою екологічною свідомістю.

Розрізняють такі форми екотуризму: активний (пішохідний, велосипедний, водний, кінний, збиральницький, рибальський, мисливський), фауністичний і флористичний (орнітологічний, фотополювання, тематичний), культурно-етнографічний.

Зелений туризм – це відпочинок на природі в модифікованій людиною території. Це характерно для США та країн Західної Європи, де майже не збереглося первозданих ландшафтів, а високу потребу у спілкуванні з природою задовольняє населення на територіях з так званою вторинною природою. Такий туризм відноситься до категорії екологічно чистих, і його значення в ряді регіонів стає визначальним для охорони та відновлення навколишнього середовища, народних традицій та екологізації економічного розвитку [12].

Використовуючи унікальне розташування будівель агроекотуризму поблизу заповідних територій, їх власники підтримують екологічні вимоги до організації побуту та дозвілля туристів, а також пропонують низку програм для занурення у світ дикої природи. Основною рушійною силою стрімкого розвитку екотуризму є стрімко зростаючий попит на відпочинок на природі, що визначається зростаючою несумісністю середовища сучасної людини з її фізіологічними та психологічними потребами. Тому задоволення цього попиту та успіх розвитку екотуризму залежать від якості навколишнього середовища, оскільки його первозданну природу цінують туристи. Тому екологічний фактор трансформується в економічну категорію: збереження якості та первозданності середовища (ознака сталості) є економічно вигідним (на відміну, наприклад, від пляжного туризму, для якого достатньо набережних або навіть купання) необхідно).

Для визначення такого багатоцільового туризму з'явився новий термін «екоагротуризм». Цей вид туризму передбачає використання гостьових будинків без власників (як, наприклад, у Фінляндії) або садиб, розташованих у межах або

по обидва боки від біосферних заповідників і національних парків, які поряд із органічним сільським господарством пропонують широкий спектр екологічних (від робінзонада до спостереження за тваринами в їх природному середовищі) і спортивно-туристична діяльність (полювання, рибалка тощо) [13].

Проте сільський зелений туризм (як і агротуризм) та екотуризм відрізняються основними цілями використання вільного часу. Сільський зелений туризм – це вид дозвілля у формі стаціонарного відпочинку з можливістю коротких радіальних подорожей або походів. Екотуризм - це вид дозвілля у формі безперервного руху, знайомства з живою природою, маршрутного ознайомлення з природними та історичними пам'ятками території, пізнання традицій і місцевої культури (при цьому сільські будинки можуть використовуватися як база для проживання та харчування для екотуристів).

Найважливішим питанням подальшого розвитку сільського зеленого туризму експерти вважають категоризацію зелених насаджень. Клієнт повинен точно знати, які послуги йому запропонують в тому чи іншому закладі. Досі сільські садиби належать до першої, тобто до найнижчої категорії. У Польщі влада розробила стандарти сільського туризму, а власники провели добровільну категоризацію садиб. Все це дозволяє оцінити якість послуг зелених садиб.

Також сільський зелений туризм в Україні дає можливість розвивати культурні традиції та набувати практичних навичок. На базі садиб проводять співочі фестивалі (наприклад, свято пісні, танцю тощо) та гастрономічні фестивалі-квести (наприклад, свято « Борщик у глиняному горщику», свято сала тощо) з метою вивчення національних традицій, правил приготування їжі, рецептури, популяризації та реанімації культурних традицій краю. У садибах діють містечка майстрів, звучать пісні у виконанні національних ансамблів; проводиться «фотополювання», майстер-класи (виготовлення лялькової ляльки-мотанки, мотузкових коників, ліплення з глини, гончарство). Туристи та гості мають можливість придбати унікальні сувеніри від майстрів, карти місцевості, туристичне спорядження, а також гончарні вироби від місцевих умільців, а

також домашню сільськогосподарську продукцію (часник, цибуля, буряк тощо). Проводять цікаві лекції професійних конярів та тренерів.

Також в Україні розроблено проекти «Туристична країна», де туристи мають можливість орендувати велосипеди, катамарани та подорожувати розробленими маршрутами[66].

Тому важливо розвивати сільський зелений туризм. Це сприяє покращенню інфраструктури, рекламі та популяризації села. Крім того, у форматі фестивалю доцільно популяризувати регіональні етнотрадиції.

Таким чином, аналіз терміна «сільський туризм» у сучасній науковій літературі свідчить про те, що більшість авторів наводять такі терміни, як «агротуризм», «агротуризм», «сільський туризм» як синоніми цього визначення. У зв'язку з тим, що не всі автори погоджуються з такою позицією, можна припустити, що термін «сільський туризм» буде уточнюватися та вдосконалюватися. Соціально-економічне значення розвитку сільського зеленого туризму полягає в тому, що він стимулює розвиток селянських господарств, які займаються зеленим туризмом; сприяє розвитку місцевої інфраструктури; сприяє реалізації надлишків сільськогосподарської продукції, збільшенню додаткових доходів жителів села та відрахувань до місцевих бюджетів; активізує місцевий ринок праці, збільшує зайнятість, утримує молодь у сільській місцевості, зменшуючи потребу в іноземних заробітках; сприяє охороні туристичних ресурсів, насамперед збереженню етнокультурної самобутності; створює можливості для повноцінного відпочинку малозабезпечених верств населення; сприяє підвищенню культурного рівня жителів села та вихованню екологічної свідомості.

1.2. Методичні підходи до оцінки сільського зеленого туризму

Багато регіонів України мають широкий спектр потенційно привабливих туристичних об'єктів і комплексів, які користуються популярністю серед українських та іноземних туристів. А це, в свою чергу, дозволяє розвивати всі види туризму, в тому числі і сільський зелений туризм, який сьогодні є одним із пріоритетних видів туризму.

Але, враховуючи, що сільський зелений туризм в Україні почав розвиватися нещодавно і знаходиться на початковій стадії, а його перспективи для регіонів мало оцінені, необхідно провести більш детальне дослідження рівня розвитку даного виду діяльності з метою моделювання впливу на підвищення соціально-економічного розвитку регіонів через формування регіональних особливостей поширення сільського зеленого туризму.

Оскільки ефективне становлення та розвиток сільського зеленого туризму в регіонах України неможливе без комплексного аналітичного дослідження, ми пропонуємо власну методику оцінки рівня розвитку сільського зеленого туризму з метою розробки заходів, спрямованих на стимулювання розвитку цього напрямку. напрямку. напрямку. вид діяльності в регіонах України [22].

Наявні методичні підходи дуже відрізняються один від одного, оскільки більшість наукових праць вчених є розрізненими і стосуються рекреаційно-туристичного потенціалу регіонів, а сама специфіка сільського зеленого туризму залишається недостатньо вивченою. Наявність такої ситуації підтверджує актуальність нашого дослідження та необхідність розробки теоретико-прикладних досліджень, пов'язаних з оцінкою рівня розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України.

Для представлення власних методичних підходів до оцінки передумов формування та розвитку регіональних особливостей поширення сільського зеленого туризму вважаємо за доцільне розглянути роботи інших відомих науковців у цьому напрямі, зокрема: провести комплексний аналіз існуючих

методів розвитку туризму в регіонах України, виділити їх позитивні, сильні та слабкі сторони.

Герасимчук С. у своїх дослідженнях рівень розвитку рекреаційної сфери регіону аналізували шляхом визначення інтегрального показника ресурсної забезпеченості рекреаційної сфери регіону та інтегрального показника рекреаційного розвитку регіону [14]. Вважаємо, що побудована таким чином методика дає змогу визначити та порівняти рівні розвитку рекреаційної сфери в регіонах. Актуальним є також визначення рекреаційного потенціалу регіону, оскільки це дозволить реально оцінити можливості розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України та визначити можливості, які задовольняють потреби відпочиваючих.

Зокрема, Литвак А.І. у своєму дослідженні пропонує методику оцінки туристично-рекреаційного потенціалу, яка базується на кількісній оцінці всіх його елементів на основі запропонованих автором показників, згрупованих за видами туристично-рекреаційних ресурсів (культурні, історичні, природні), інфраструктура, робоча сила). Як метод кількісної оцінки використовувався метод факторного кластерного аналізу з використанням спеціалізованого програмного забезпечення, що дозволило виділити інтегральний показник за приватними значеннями та ранжувати регіони залежно від розрахованого результату в регіони з низьким рівнем оцінки, середнього та високого туристично-рекреаційного потенціалу [15].

Мокляк А.В. досліджено туристичні ресурси для потреб іноземного туризму з точки зору польського споживача як найбільш потенційного в Україні, проведено оцінку та систематизацію факторів, що вивчають привабливість міжнародного туристичного комплексу України для іноземців, розроблено класифікацію територій і місцевостей з урахуванням потреб іноземного туризму в Україні з визначенням місць і територій, де має бути вдосконалено туристичний продукт, а також туристичне районування України для потреб іноземного туризму. [43].

Самко А.А. одна оцінка туристичного потенціалу інтегральним методом шляхом оцінки окремих складових, зокрема інфраструктурної, інформаційної, інтелектуальної, культурно-історичної [17]. Дана методика цікава з точки зору застосування інтегрального методу оцінки туристичного потенціалу, однак використані автором вихідні дані потребують додаткового обґрунтування, оскільки, на нашу думку, необхідно отримати економічну складову.

Кифяк В.Ф. [18], розробляючи розвиток територіально-рекреаційних систем, виділяє низку показників, серед яких обсяг наданих послуг, чисельність людей, яким надаються характерні та супутні послуги, експорт та імпорт рекреаційних послуг, зайнятість у країні. сектора відпочинку. сектора. області, надходжень до бюджетів всієї України тощо. На нашу думку, для оцінки рівня розвитку сільського зеленого туризму проведено аналіз кількості відпочиваючих, які отримали послуги в межах області, аналіз фінансових результатів та оцінка зайнятості в туристичному секторі.

Безносюк В.Д. вважає, що для оцінки рівня розвитку рекреаційної сфери необхідно використовувати низку показників санаторно-курортних установ і баз відпочинку, а також забезпечити їх здатність обслуговувати відпочиваючих. [19].

Апілат О. в процесі аналізу досліджує рівень використання наявного ліжкового фонду рекреаційних закладів [20].

Вважаємо, що при оцінці та аналізі специфіки становлення та розвитку сільського зеленого туризму необхідно враховувати декілька показників діяльності закладів відпочинку, оскільки це дає можливість оцінити інфраструктуру регіону.

Славкова О.П., Толстогузов О.В. Економічна ефективність інтегрованого туристичного комплексу оцінюється з урахуванням його комплексних характеристик, які включають об'єктивні експертні оцінки та аналітичні дані, що характеризують ефект туризму в ньому, а саме:

- прибутковість і доходи інших туристичних компаній регіону;
- розвиток об'єктів туристичної інфраструктури регіону;
- податкові надходження від туризму до обласного бюджету;

- опосередкований вплив туризму на інші галузі суспільного виробництва за рахунок ефекту мультиплікатора;

- вплив туризму на зайнятість населення [12].

Розглянута методологія дозволяє зробити висновок, що загальний дохід від туризму в цілому, як і від конкретного виду туризму, залежить головним чином від ступеня відкритості економіки країни або регіону (а саме: частки споживаних імпортованих товарів, у країні чи регіоні), від прикордонної громади до споживання. (а саме: частка доходу, що йде на подальше споживання, відповідно захист попиту в інших галузях економіки).

Вважаємо, що ця методика є актуальною в нашому дослідженні, оскільки вплив сільського зеленого туризму на економіку регіону залежатиме як від рівня розвитку внутрішньорегіональних міжгалузевих і коопераційних зв'язків, так і від ступеня концентрації ланцюг вартості в туризмі на території регіону (країн)..

Усі перелічені вище важливі методологічні підходи мають свої переваги та недоліки, на нашу думку, вони по-іншому розглядають туристичні аспекти регіонального розвитку, а тому не дозволяють комплексно оцінити та порівняти функціонування сільського зеленого туризму. в регіонах України.

Враховуючи наявні наукові підходи та виходячи з власного уявлення про вирішення певної проблеми, вважаємо за доцільне запропонувати власну методику оцінки рівня розвитку сільського зеленого туризму. (рис. 1.1).

Рис. 1. Методика до оцінки рівня розвитку сільського зеленого туризму[74]

Кроки, яких ми будемо виконувати в нашій власній методології:

I – обґрунтування аналітичного дослідження, яке передбачає вибір мети, об'єкта, предмета, завдань і методів дослідження передумов формування та розвитку регіональних особливостей поширення сільського зеленого туризму в Україні;

II – визначення складових оцінки передумов формування та розвитку регіональних особливостей поширення зеленого туризму, що включає визначення системи показників оцінки розвитку сільського зеленого туризму, що дозволить максимально об'єктивно відобразити реальний стан розвитку цього виду діяльності;

III – визначення інтегрального показника, що передбачає визначення часткових інтегральних показників складових розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України.

За допомогою вказаних етапів можна отримати необхідну інформацію про фактичний стан розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України, визначити поточну ситуацію та визначити пріоритетні напрями стимулювання розвитку сільського зеленого туризму для кожного з них. регіонах України.

Для проведення якісного аналізу рівня розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України проаналізуємо складові та основні показники, які найбільш об'єктивно відображатимуть реальний стан розвитку сільського зеленого туризму та дозволять комплексно оцінити це. оцінка та встановлення диспропорцій у такому розвитку.

Зазначимо, що набір показників у нашому дослідженні не є вичерпним, їх кількість може змінюватися та доповнюватися залежно від завдання конкретного статистичного дослідження.

Особливе значення має юридична та фінансова складова. Як і в будь-якій іншій економічній системі, основною умовою розвитку сільського зеленого туризму є правове забезпечення, тобто визначення правового поля, в якому здійснюватиметься функціонування та розвиток цього виду діяльності. А також те, що формування єдиної законодавчої бази вирішить проблеми фінансового забезпечення розвитку сільського туризму, оскільки в більшості розвинених країн Європи бюджетне фінансування залишається однією з основних форм підтримки як сільського зеленого туризму, так і сільського зеленого туризму. і туризм в цілому [22].

Не менш важлива організаційна та соціальна складова. Аналіз зайнятості у регіоні з погляду наявності представників сфери освіти, культури, туризму, розваг та інших послуг, і навіть вчених, раціоналізаторів і дослідників. Особливу увагу буде приділено освітній сфері, оскільки велике значення для розвитку сільського зеленого туризму має професійний рівень осіб, які надають туристичні послуги. Тобто наявність кваліфікованого персоналу, головною особливістю якого є постійне вдосконалення, розробка інновацій та змін. Досвід організації сільського зеленого туризму у світі та Україні переконливо показує, що ця робота в більшості випадків не є формою професійного бізнесу, але

водночас не може бути хобі. Сільський зелений туризм – дуже специфічний бізнес, що вимагає хорошого розуміння та правильного застосування практичного досвіду ведення бізнесу особливої породи людей та специфічних організаторських здібностей. Проте слід наголосити, що туризм не є простим заняттям для сільського населення. Це вимагає певної віддачі, перепрофілювання та знання принципів створення туристського продукту, від складання бізнес-плану до знання потреб туристів та вміння їх задовольнити [21].

Таким чином, зростає значення консультаційно-освітньої діяльності, тобто поєднання освіти та туризму.

Тому сьогодні існує велика кількість запропонованих методик вивчення розвитку сільського зеленого туризму. Але ми вважаємо, що відомі наукові підходи не дають достатньої інформації щодо рівня розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України як перспективного виду діяльності на сьогоднішній день.

Застосування запропонованої методики дає можливість визначити, на якому етапі трансформації знаходяться процеси, що вивчаються, а також рівень розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України, що у свою чергу дозволить швидко і з малими ресурсними витратами визначити пріоритетні механізми розвитку даного виду діяльності у відповідних регіонах України..

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Географічна оцінка центрів зеленого сільського туризму в Україні

Як відомо, після підписання Угоди про асоціацію з ЄС перед Україною відкрилися нові можливості для реалізації та перспективи розширення такого важливого напрямку, як сільський зелений туризм. Перспективним напрямком забезпечення сталого розвитку аграрних регіонів нашої країни можна вважати стратегію диверсифікації їх економіки, у тому числі використання туристично-рекреаційного потенціалу регіону. У цьому випадку можна говорити про розвиток так званого зеленого або сільського туризму, який є специфічною діяльністю з надання послуг із забезпечення відпочинку та дозвілля туристів у сільській місцевості, орієнтованих на використання природно-рекреаційних, історико-культурних, соціально-етнографічних та інших їх традицій. Для цієї області ресурсів. Зелений туризм передбачає надання послуг гостинності в приватному секторі у формі розміщення в сільській (селянській) садибі з можливістю трудової участі в різних видах діяльності, характерних для села. Цільовою аудиторією в даному випадку є жителі великих населених пунктів, які ніколи не жили в сільській місцевості, чиї традиції насичені відпочинком.

Інтерес до зеленого туризму неухильно зростає як у розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються. Для України цей напрямок новий, але може мати досить високі перспективи. Про це свідчать тенденції розвитку зеленого туризму в Європі: якщо два-три десятиліття тому про нього майже не чули, то сьогодні показники, що характеризують його розвиток, демонструють стабільне зростання. Особливо це помітно в Німеччині, Греції та Італії, де зелений туризм поступається лише рекреаційному [7].

Сучасний міський турист віддає перевагу активному відпочинку в місцях з екологічно чистим середовищем, а також шукає можливості культурного збагачення та самоосвіти. Для задоволення таких потреб Україна має

надзвичайно великі туристично-рекреаційні можливості. П'ятнадцять відсотків території складають курорти, зони відпочинку, гірські та приморські ландшафти, зелені зони Дніпра, де чудове цілюще повітря, чисті річки, гори, райони, де ще живі національні традиції, фольклор, музеї, церкви. Історично склалося понад 500 населених пунктів з унікальною історико-культурною спадщиною. Під охороною держави знаходиться близько 30 національних і регіональних парків і садіб відомих діячів української культури. Значними лікувальними ресурсами є понад 400 джерел мінеральних вод і понад 100 родовищ лікувальних грязей, значна кількість яких унікальна не лише для України, а й для Європи [12].

Зелений туризм в Україні – це новий напрямок відпочинку, популярність якого з кожним роком зростає. Не секрет, що погана екологічна обстановка у великих містах, необхідність вирішувати повсякденні проблеми в бізнесі та побуті призводять до стресів і нервових перенапруг. З цієї причини все більше людей відмовляються від популярних курортів з пасивним відпочинком на пляжі чи біля басейну, а віддають перевагу відпочинку ближче до природи, щоб подихати чистим повітрям, погуляти в лісі, зібрати свіжі ягоди та гриби, пити воду зі струмка, весни і їсти натуральну їжу.

Зелений туризм (сільський) розвивається в трьох напрямках:

Активний відпочинок на лоні первозданної природи у вихідні дні.

Тимчасове проживання в наметі на березі річки чи озера і відмова від благ цивілізації – телебачення, інтернету, електрики, транспорту.

Комфортний відпочинок в котеджі в селі з можливістю користування водою, санвузлом, електрикою.

Головною метою сільського зеленого туризму є створення нового туристичного продукту, який виходить за рамки традиційного уявлення про туристичну пропозицію України, враховує природні, історичні та культурні особливості регіонів, а також значно урізноманітнює традиційні пропозиції України. (рис. 2.1) [13, с. 90].

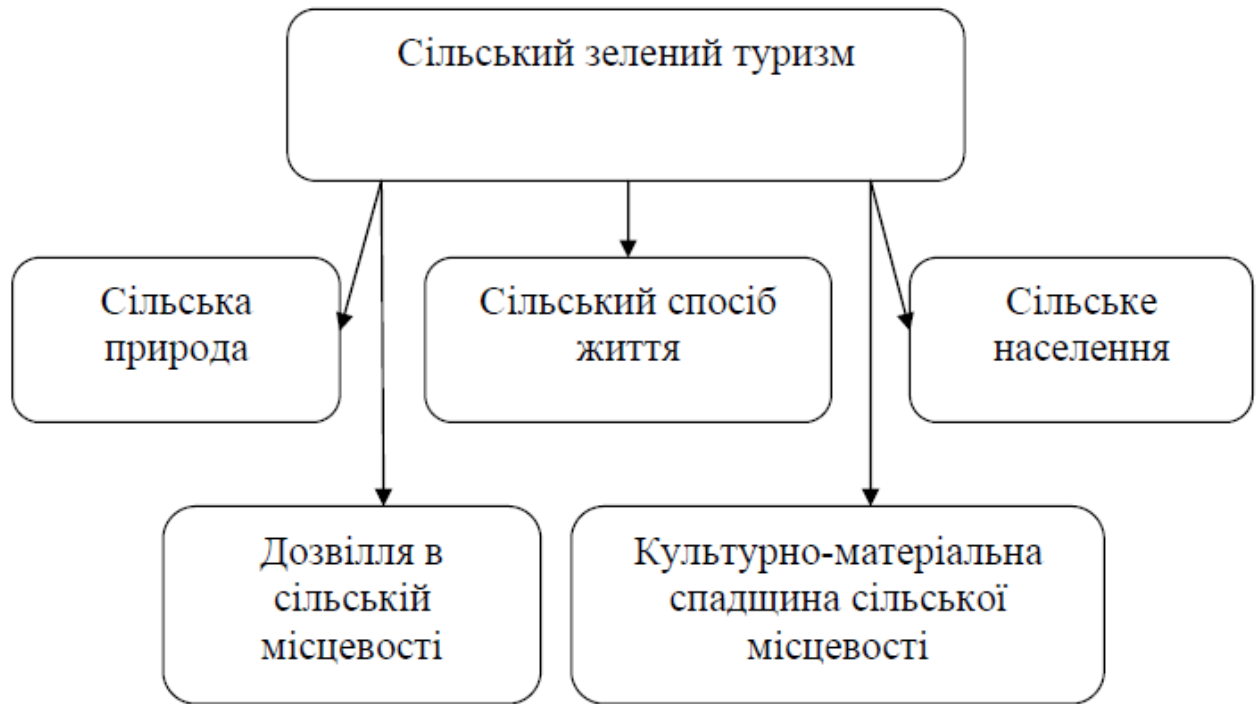

Рис. 2.1. Концептуальна модель сільського зеленого туризму в Україні [31]

Продукт сільського туризму складається з таких елементів:

- мебльовані кімнати або апартаменти, гостьові будинки, котеджі;
- сімейні ресторани, таверни, кафе;
- спорт і відпочинок: коні, велосипеди;
- майстер-класи, кулінарні курси, місцеві танці;
- сільськогосподарська продукція: сир, вино, мед та ін.;
- продаж традиційних виробів та сувенірів;
- відпочинок на природі;
- тренінги з охорони природи [7, с. 71].

Основним принципом екотуризму є дбайливе ставлення до навколишнього середовища. Цей вид відпочинку хороший тим, що:

- доступний - кемпінг або оренда будиночка в селі дешевше, ніж оренда кімнати навіть на маловідомому курорті;
- дозволяє весело і цікаво провести час - в залежності від місця розташування туристи можуть покататися на конях, сплавитися на плотах, навчитися народним ремеслам, побувати на екскурсіях;

- далеко від міського шуму, що сприяє повноцінному відпочинку та оздоровленню.

Особливістю та суттєвою перевагою сільського зеленого туризму є те, що він не потребує великих капіталовкладень, оскільки передбачає використання існуючої інфраструктури сільських поселень, селянських хат, що сприяє соціально-економічному розвитку села, відродженню села та поширення українських народних традицій і культури [26, с. 89].

На думку експертів, найбільш пріоритетними регіонами для розвитку сільського туризму в Україні є: (табл 2.1)

Таблиця 2.1

Регіони сільського зеленого туризму в Україні (складено автором за даними Державного комітету статистики України [56])

Регіон	Область	Чисельність сільського населення, тис. осіб	Рівень сільського населення, %
Західний регіон	Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області	787 887	51,5
Південний регіон	Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська області	396 596	35,5
Центральний і Північний регіони	Київська, Вінницька, Полтавська, Чернігівська області	675 661	42,7

1. Західний регіон: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області.

2. Південний регіон: Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська області.

3. Центральний та Північний регіони: Київська, Вінницька, Полтавська, Чернігівська області [24, с. 15].

Деталізуючи проведені дослідження, можна чітко розмежувати територію України за цим показником: регіони, де сільське населення становить понад 50% (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області), які мають найпотужніший потенціал для розвитку зеленого туризму; регіони з сільським населенням від 40 до 50% (Київська, Вінницька, Полтавська, Чернігівська області), які мають високий потенціал і темпи розвитку зеленого туризму; регіони з сільським населенням 30-40% (Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська області) характеризуються високим рівнем урбанізації та чітко вираженим індустріальним спрямуванням господарської діяльності та найменшим потенціалом для розвитку зеленого туризму.

Особливо перспективним для розвитку зеленого туризму є західний регіон. Найважливішою його особливістю та перевагою є економіко-географічне положення. Це найзахідніший регіон України та єдиний, що межує з чотирма країнами Центральної Європи: Румунією, Угорщиною, Словаччиною та Польщею. Добросусідські відносини та високий попит на туристичні послуги серед урбанізованого населення сусідніх країн дають змогу перетворити наш регіон на центр сільського туризму серед країн Центральної та Східної Європи [28, с. 766].

Зелений туризм в Західній Україні передбачає поїздку до одного з найпривабливіших і перспективних природних об'єктів – Закарпаття. З давніх-давен основним заробітком гуцулів було скотарство, столярство й гончарство, килимарство, виготовлення вишитих рушників і сорочок. Завдяки відсутності промислових зон тут збереглася первозданна природа. Чарівні краєвиди, наповнені ароматом різноманітних трав, найчистіше повітря, гірські річки та водоспади, неповторний національний колорит – це далеко не все, що чекає на екотуристів під час відпочинку на Закарпатті.

Тут можна подорожувати велосипедом і зупинитися на ночівлю в наметі, або вибрати місце для ночівлі в одній із численних зелених садиб, розкиданих на гірських схилах[27].

Найактивніших мандрівників чекає рафтинг і каякінг, купання в гірських озерах і річках, риболовля, катання на конях, квадроциклах та інші види розваг. Ті, хто любить досліджувати місцеві визначні пам'ятки, можуть відвідати:

- водоспад Шипіт на схилі Боржавської полонини та побачити каскади води, які спадають з висоти 14 метрів;
- озеро Синевир – найбільша водойма в Карпатах з площею близько 5 га і глибиною 24 метрів, розташований в Міжгірському районі;
- озеро Несамовите на Чорногірському хребті, що має льодовикове походження;
- народну столицю Гуцульщини – село Космач, яке зберегло особливий гуцульський колорит в архітектурі будівель;
- село Шешори з каскадом водоспадів на річці Пістинька та знаменитим рестораном «Аркан», де можна покуштувати приготовану на вугіллі форель[67].

Екологічний туризм в Закарпатті – це можливість пожити в автентичному гуцульському будинку, освоїти народні промисли, познайомитися з народними звичаями, традиціями та культурою українців-русинів. Тури вихідного дня з Одеси щотижня збирають сотні охочих відпочити в горах. У зимову пору року підвищений попит мають гірськолижні курорти.

Яремче справедливо вважають перлиною Карпатських гір і столицею карпатського туризму. Курортне місто – одна з кращих туристичних локацій в Західній Україні, яка зберегла свою автентичність. Тут як і раніше носять вишиванки та кептарики (безрукавки) не для того, щоб привабити відпочивальників, а тому що це один з елементів національного одягу. Основним засобом пересування по міських вулицях залишається кінь. Зелений туризм в Карпатах принесе безліч незабутніх вражень і емоцій тому, хто приїде на відпочинок в Яремче[67].

Для розміщення можна вибрати приватну садибу для екотуристів або сімейний готель. Гості зможуть скуштувати смачні страви гуцульської кухні, приготовані з екологічно чистих продуктів, милуватися приголомшливо красивою природою під час прогулянок по пішохідних маршрутах. Не виїжджаючи за місто, туристи побачать:

- вируючі води річки Прут
- приголомшливі красиві водоспади Дівочі сльози та Пробій
- вольєрне господарство, в якому козулі, кабани, благородні олені, рисі та інші представники карпатської фауни містяться в умовах, наближених до природних
- колоритні сувенірні ринки з виробами народних промислів
- скелі Довбуша, що володіють особливою енергетикою, а також безліч інших дивовижних місць[3].

У літню пору можна зайнятися збиранням грибів та ягід, ходити босоніж по землі, насолоджуватися найчистішим повітрям, насиченим фітонцидами й ароматом гірських трав.

Сільський туризм в Україні допомагає по-справжньому зрозуміти історію країни, познайомитися з традиціями, побутом та народними промислами, побачити незаймані куточки дикої природи та оцінити гостинність Полтавщини.

Екотуризм в Полтавській області є одним з провідних і динамічно розвинених напрямків туристичної галузі в регіоні. Тут можна відпочити на березі Ворскли, Хорола, Сули або річки Псел, відвідати гончарну столицю України – село Опішня, розташоване в Зіньківському районі, або побувати в місцях, пов'язаних з ім'ям М. В. Гоголя – на хуторах Диканька та Великі Сорочинці.

Село Диканька стало відомим завдяки гоголівському твору. Сьогодні тут облаштовано близько двох десятків садиб для екотуристів, одним з яких є «Затишна оселя». Господиня садиби подбала про те, щоб гості могли добре відпочити та весело провести час. Вона організовує прогулянки по Диканьці та знайомство з місцевими пам'ятками, в тому числі:

- Краєзнавчий музей, в дев'яти залах якого представлені експонати, пов'язані з цікавою історією Полтавщини.

- парк Кочубеївський з тінистими алеями, фруктовими садами та штучними ставками

- Триумфальна арка на в'їзді в село, зведена в 1812 році на честь перемоги над Наполеоном

- екскурсія в музей українського весілля в селі Великі Будища, де за участю відвідувачів розігрують весільну церемонію з дотриманням старовинних звичаїв[50].

Гості садиби зможуть відвідати етнокафе «Шинок», де їх зустрінуть Пан Голова та преподобна Солоха з частуваннями в гоголівських традиціях, а також побувають у приватній стайні «Чотири підкови» та покатаються на конях.

Восени 2017 року в Козелецькому районі Чернігівської області було відкрито природний парк Береміцьке. Це одна з небагатьох унікальних локацій в Україні, де використовується технологія ревайлдинга – відновлення дикої природи в первозданному вигляді, і популярне місце відпочинку для тих, хто любить екотуризм в Україні. У парку функціонують екологічні стежки, прокладені по трьом природним зонам: степовій, лісостеповій, лісовій. Ландшафт включає мальовничі галявини, балки, круті схили з перекинутими через них підвісними мостами[3].

Усього в парку мешкає понад 80 видів представників фауни. Серед них є степові кішки, кабани, козулі, олені, зайці, польські коники, схожі за фенотипом на тарпанів, які жили раніше на Чернігівщині. Крім туристичних об'єктів тут відтворено культурні пам'ятки – скіфські баби та слов'янське капище, де стародавні жерці відновлювали енергію. Крім пішої прогулянки туристи можуть відвідати стайню та зайнятися верховою їздою, дітям пропонують катання в українському кареті-візку. Інфраструктура природного парку включає:

- оглядову вежу, з якої відкривається чудова панорама місцевості
- кафе, де запропонують обід після прогулянки по території

- кемпінг, що складається з шести комфортабельних гостьових екобудиночків, п'яти наметів і зон для мангала

- сучасний конференц-зал, що вміщає до 100 чоловік, для проведення майстер-класів, конференцій і лекцій[67]

Беремицьке – чудовий варіант для сімейного відпочинку на декілька днів, для того щоб розслабитися і побути наодинці з природою.

У Київській області є чимало місць, які користуються популярністю у екотуристів. І хоча зелений туризм на Україні недалеко від Києва істотно відрізняється від відпочинку в Закарпатті, він не поступається йому за різноманітністю та природних красот. Неподалік від столиці розташовані десятки чудових сільських локацій для екотуризму, найбільш популярними з яких є [67]:

Садиба «Звенигород». Розташована в Кагарлицькому районі в селі Балико-Щучинка. Далеко від міського шуму тут можна відсвяткувати сімейне свято, ювілей або просто відпочити. Господарі садиби організують для гостей риболовлю на Дніпрі, катання на конях та сеанси іпотерапії, пікніки на природі.

Тематична садиба «Villa Gogol». Колоритне місце, оформлене в старосвітському стилі XIX століття в селі Кодаки, розташованому серед мальовничої природи в 42 км від Києва. Відпочинок в еко-садибі – прекрасна можливість перенестися в атмосферу творів Миколи Гоголя. Гості можуть зайнятися риболовлю на озері, полюванням на качок або фазанів, побувати в найкрасивіших парках «Олександрія» та «Київська Русь», розташованих поблизу від садиби, влаштувати фотосесію, попаритися в лазні.

Етнографічний комплекс «Українське село». Знаходиться в Києво-Святошинському районі Київської області з самобутньою інфраструктурою. На території паркової зони знаходиться сім гостьових будиночків, зведених в українському стилі, церква, дитячий ігровий майданчик. На березі ставка обладнані альтанки та місця для барбекю. Етнографічний комплекс «Українське село» – одна з небагатьох туристичних майданчиків, де дотримуються традицій та звичаїв народних свят і гулянь.

Сільський зелений туризм в Україні стає все більш популярним, тому сонячна та гостинна Херсонщина все більше приваблює мешканців мегаполісів та малих міст. Дедалі популярнішими стають екскурсії вихідного дня з Києва, Одеси, Дніпра та інших міст України до Херсона[26].

Однією з унікальних локацій є «Зелені села Таврії» — історико-розважальний комплекс, розташований на площі 90 га в незайманій лісостеповій зоні між Херсоном і Голою Пристанню.

Тут відтворено побут і неповторну атмосферу старовинних селянських господарств. Територія комплексу порізана протоками, значна частина зайнята торф'яними болотами, в тому числі близько 45 островів-хуторів, оточених луками та лісами.

Кожне село спеціалізується на одному народному промислі. Народні умільці проводять майстер-класи за своєю специфікою: верхова їзда, ковальство, валяння вовни, гончарство, миловаріння, виготовлення ляльок та інші ремесла. Мандруючи каналами та протоками, гості зможуть поспостерігати за чаплями, чайками, дикими качками та куріпками, а також насолодитися мальовничою панорамою Дніпра.

На головній фермі можна відвідати пасіку та спробувати місцевий мед з трав'яним чаєм, поплавати в басейні, покататися на диво-пічці. На обід туристам запропонують справжній український борщ з галушками або рибальську юшку, зварену на артезіанській воді з різних видів риби, що мешкає у водоймах, а також «козацькі» напої місцевого виробництва[35].

«Зелені села Таврії» - це унікальне місце, де можна відпочити серед дикої природи в наметі або переночувати в садибі, зарядитися енергією, сфотографуватися в національних костюмах і зарядитися позитивом. емоції з тобою.

Зелений туризм по Україні в дельті Дніпра дозволить оцінити неймовірну красу дикої природи (Рис. 2.8). Отримати трохи екстриму можна під час подорожі на байдарках по річці. Унікальну ділянку протяжністю 100 км і шириною близько 12 км часто називають Херсонською Венецією. Вона

відрізняється наявністю тихих зелених островів, приток і заплав, багатим рослинним і тваринним світом, різноманітністю представників яких занесені в Червону книгу.

Байдарки – надійний вид човнів. Вони не перевертаються, з їх управлінням впорається навіть дитина, тому вони підходять для сімейних прогулянок[69].

У мандрівників буде можливість:

- побачити прекрасну панораму Херсона, який розташований уздовж берега Дніпра

- познайомитися з флорою та фауною херсонських плавнів

- порибалити та зварити духмяну юшку на одному з островів

- дізнатися, чому в Херсоні та околицях з'явився штучний хвойний ліс

- помилуватися яскравими килимами латаття та водяних лілій

- відпочити далеко від міської суєти без мобільного інтернету

- зробити красиві фото для розміщення на своїй сторінці в соцмережах

Подивіться відео та відразу стане зрозуміло, чому сотні гостей надають перевагу Херсонщині при виборі байдаркових маршрутів:

Ще однією популярною локацією, куди можна здійснити подорож на байдарках на Херсонщині, є ландшафтний заказник Станіславський, розташований в акваторії Дніпровського лиману. Природний об'єкт знаходиться під охороною держави та включає степові ділянки, печери й оголення лесових порід на обривистих берегах, з яких відкривається чудовий краєвид на лиман[67].

Подорожуючи на байдарці вздовж скелястих берегів, можна зустріти десятки видів птахів, а також медичних п'явок і водяних вужів, а на вершинах скель побачити цвітіння диких тюльпанів, ірисів і інших рослин.

Екологічний туризм в Україні – це особлива філософія, можливість відпочити, насолодитися тишею, набратися сил і отримати задоволення від спілкування з природою.

Сільський туризм – перспективний вид індустрії туризму в сучасних економічних та демографічних умовах, реально може допомогти виживанню малих населених пунктів в Україні, адже саме малі села приваблюють

відвідувачів своєю специфікою. Сільський туризм – один із перспективних напрямів розвитку аграрного сектору економіки України та може стати штовхачем для розвитку малого та середнього бізнесу на селі. Її розвиток також сприятиме збереженню культури та духовності українського народу, це додаткові можливості популяризації української культури, поширення знань та інформації про неї в світі. Також зелений туризм є, мабуть, єдиним шляхом вирішення соціально-економічних проблем українського села, а саме подолання безробіття, зниження міграційних процесів, підвищення рівня життя сільського населення [31, с. 157].

Тому Україна має високий туристично-рекреаційний потенціал. На його території зосереджено унікальні природно-рекреаційні ресурси, об'єкти національної та світової культурно-історичної спадщини, де відбуваються важливі економічні, культурні та соціальні події. Багато регіонів мають широкий спектр потенційно привабливих туристичних об'єктів та комплексів, що користуються великою популярністю у вітчизняних та іноземних туристів. Таким чином, зелений сільський туризм – це вид туризму, який здійснюється у сільській місцевості та передбачає вивчення місцевих туристичних ресурсів, участь туристів у різних традиційних заходах, а також включення та організоване харчування туристів у специфічних туристичних структурах: гостевий. в будинку; агротуристичні пансіонати; селянські господарства тощо.

2.2. Аналіз організації сільського зеленого туризму в Україні

Як перспективний напрям туристичної галузі зелений туризм пропонує на ринку новий продукт – послуги сільського туризму, широкий спектр яких визначається національними історико-культурними, природними, побутовими, економічними та соціальними факторами.

У більшості країн сільський зелений туризм є невід'ємною частиною комплексного соціально-економічного розвитку села та одним із шляхів

вирішення багатьох проблем, а саме: забезпечення дбайливого ставлення до навколишнього середовища, підвищення рівня життя жителів певної території. . території, підвищення якості туристичних послуг, створення нових робочих місць. З огляду на це актуальним є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України.

Сільський зелений туризм – один із видів унікального пізнавального дозвілля, який останнім часом набув широкого поширення і продовжує стрімко розвиватися в багатьох країнах Європи. Україна також має всі можливості для розвитку сільського зеленого туризму, а саме багатий природно-рекреаційний потенціал та його значну роль у стимулюванні соціально-економічного розвитку регіонів України (майже 15% території складають зони відпочинку, гірські та прибережні ландшафти, збережені національні традиції, архітектура, близько 38 національних і регіональних парків), близько 400 джерел мінеральних вод, 100 родовищ лікувальних вод (69,3% території України)[38].

Слід зазначити, що частина цих ресурсів зосереджена в сільській місцевості. Крім того, в Україні нараховується понад 150 тис. об'єктів культурної спадщини, з яких використовуються не більше 5,5 тис., а близько двох третин сільського населення є безробітними або малозайнятими. Станом на 1 січня 2022 року статус безробітного мали 467,5 тис. осіб, у тому числі у сільській місцевості – 271,5 тис. осіб.

Експерти кажуть, що майже 10% приватного житла в селах України (а це 6,3 млн житлових будинків) потенційно можуть бути використані для прийому туристів. При цьому 2/3 готової до реалізації сільськогосподарської продукції вироблялося в особистих селянських господарствах[36].

Проте офіційно зареєстровано лише близько чотирьох сотень селянських садиб, які надають такі послуги. Загалом визначення динаміки кількості садиб в Україні потребує уточнення, оскільки, як показують наукові дослідження, достовірних джерел інформації про реальний стан розвитку зеленого туризму немає.. (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка розвитку галузі зеленого туризму в Україні. [76; 29]

Рік	2020	2021	Відхилення 2021\2020
Кількість садиб од.	375	377	2
Площа садиб м ²	66986	71208	5219
Середня місткість садиб, місць	12,6	13,5	0,9
Кількість розміщених осіб	49948	39311	-10637

За даними Державної служби статистики України, проведені дослідження розвитку сільського зеленого туризму за 2020-2021 роки демонструють негативну динаміку, оскільки загальна кількість садиб по країні (фізичних осіб-підприємців), які надавали туристичні послуги у 2021 році, зросла на 2 одиниці проти 375 у 2020 році та налічує 377 садиб. Зокрема, їх загальна площа зросла на 5 219,2 тис. м² і сягнула 71 208,4 м², тоді як у 2021 році житлова площа зменшилася на 6 431 м² до 23 556,7 м². Щодо кількості розміщених осіб, то у 2021 році вона зменшилася на 10 637 до 39 311 осіб. Водночас середня місткість сільських садиб зросла до 0,9 місця. Результати дослідження показали досить неоднозначну ситуацію.

Тобто під час дослідження зеленого туризму як виду підприємницької діяльності в Україні у 2021 році не враховувалися показники діяльності суб'єктів господарювання, розташованих на території АР Крим, а дослідження показало, що в окремих галузях, а саме: Запорізька, Одеська, Харківська та Херсонська агротуристична діяльність 6 садиб, що, у свою чергу, призвело до зникнення цих територій з карти туристичних маршрутів зеленого туризму в Україні. Також ми спостерігаємо тенденцію до зменшення кількості садиб в таких регіонах, як Івано-Франківська, Львівська, Закарпатська, Чернівецька, Тернопільська, Хмельницька та Черкаська області. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Сільський зелений туризм у регіонах України у 2020–2021 роках (фізичні особи – підприємці) [76; 29]

Області	Кількість садиб од		Площа садиб м ²		Середня місткість садиб, місць		Кількість розміщених осіб	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Вінницька	1	1	80	80	12	12	30	40
Волинська	2	2	1052	1052	15	15	2751	3097
Закарпатська	8	8	2200	11141	19	20	1628	1356
Запорізька	1	-	60	-	6	-	8	-
Івано-Франківська	184	163	27259	25076	10	12	22935	16903
Львівська	36	23	9838	6678	13	14	8316	5227
Миколаївська	-	1	-	300	-	15	-	19
Одеська	7	-	1090	-	13	-	1566	-
Полтавська	3	3	428	428	9	9	172	477
Херсонська	2	-	2528	-	59	-	378	-
Хмельницька	6	5	1716	1653	20	23	4302	2728
Черкаська	9	5	900	531	7	6	289	281
Чернігівська	16	15	3936	2816	22	18	4720	4207
Україна	375	377	65926	71208	12,6	13,5	49948	39311

З огляду на оцінку кількості туристів, які скористалися послугами сільського зеленого туризму за регіонами, лідерами є Івано-Франківськ (2020 – 22 935 осіб, 2021 – 16 903 особи), Львів (2020 – 8 316 осіб, 2021) та Чернівці. (2020 рік - 4720 осіб, 2021 рік - 5207 осіб) області. У 2020 році дві садиби Волинської області обслужили 2751 туриста, наприклад, 9 садиб Черкаської області відвідали 289 туристів [39; 40]. У Волинській області є всі умови для розвитку цього виду діяльності. Розвитку зеленого туризму сприяють також заходи «Волинь туристична», які об'єднують зусилля та ресурси Рівненської, Волинської, Тернопільської, Житомирської та Хмельницької областей в ім'я створення спільної туристичної пропозиції на території історичної Волині. [5].

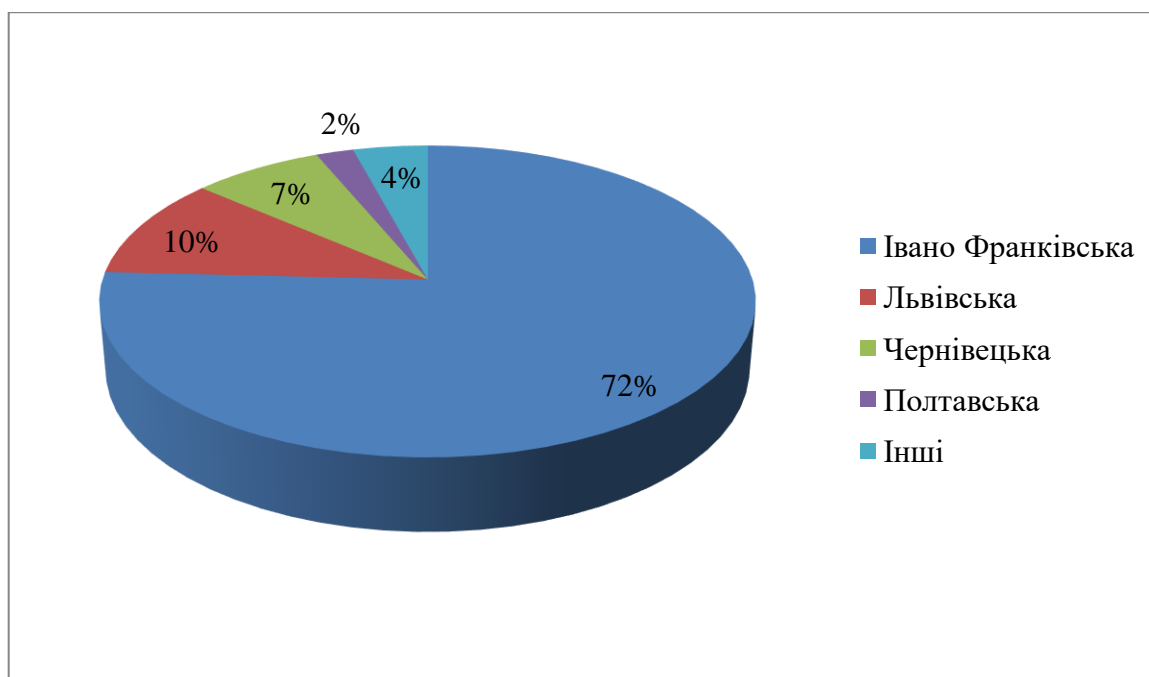

Рис. 2.2 – Частина садиб за регіонами України у 2021 році [40]

Узагальнену інформацію про частку садиб за регіонами у 2021 році наведено на рисунку 2.2. Як бачимо, найбільша кількість маєтків зосереджена в Івано-Франківській області України – 72 % від загальної кількості маєтків [40].

Як свідчать результати наукових досліджень, основними проблемами, які стримують процес розвитку як сільського зеленого туризму, так і туризму є, зокрема:

- зміна, ускладнення політичної та соціальної ситуації;
- недостатня державна підтримка туристичної галузі, що, в свою чергу, впливає на соціально-економічну ситуацію в державі, адже лише за умови належної державної підтримки сільського зеленого туризму в нього можуть бути спрямовані як зовнішні, так і внутрішні інвестиції. розвиток;
- відсутність Закону про питання сільського зеленого туризму, у зв'язку з чим виникають проблеми з отриманням туристами якісних послуг, оскільки туристичний продукт має задовольняти запити споживачів, бути доступним за ціною, а також відповідати чинним вимогам законодавчої бази та ЄС стандарти.

У зв'язку з цим зменшується кількість агросадиб і, відповідно, зменшується кількість відвідувачів, що є досить негативним явищем, оскільки відбувається зменшення доходів від надання послуг[42].

На нашу думку, така ситуація є тимчасовою, і для того, щоб сільський зелений туризм розвивався в майбутньому, необхідно підтримувати певну якість послуг та формувати їх позитивний імідж на ринку пропозиції, тобто, насамперед, це необхідно створити сприятливі умови для отримання сертифікату категорії «Українська садиба гостинності» та екологічного сертифікату «Зелена садиба», що, у свою чергу, надасть можливість надавати якісні послуги вітчизняним та іноземним туристам. Враховуючи все вищевикладене, актуальним є поглиблене вивчення питання категоризації агросадиб, що забезпечить прозорість пропозиції для клієнта, контроль якості продукції, різноманітності пропозиції та різниці в ціні.

Україна має невичерпні можливості для розвитку сільського зеленого туризму. Так, за даними Державної служби статистики України, в цілому за 2017-2021 роки спостерігається зростання туристичних потоків та обсягів туристичного підприємництва в сільській місцевості. (рис. 2.3).

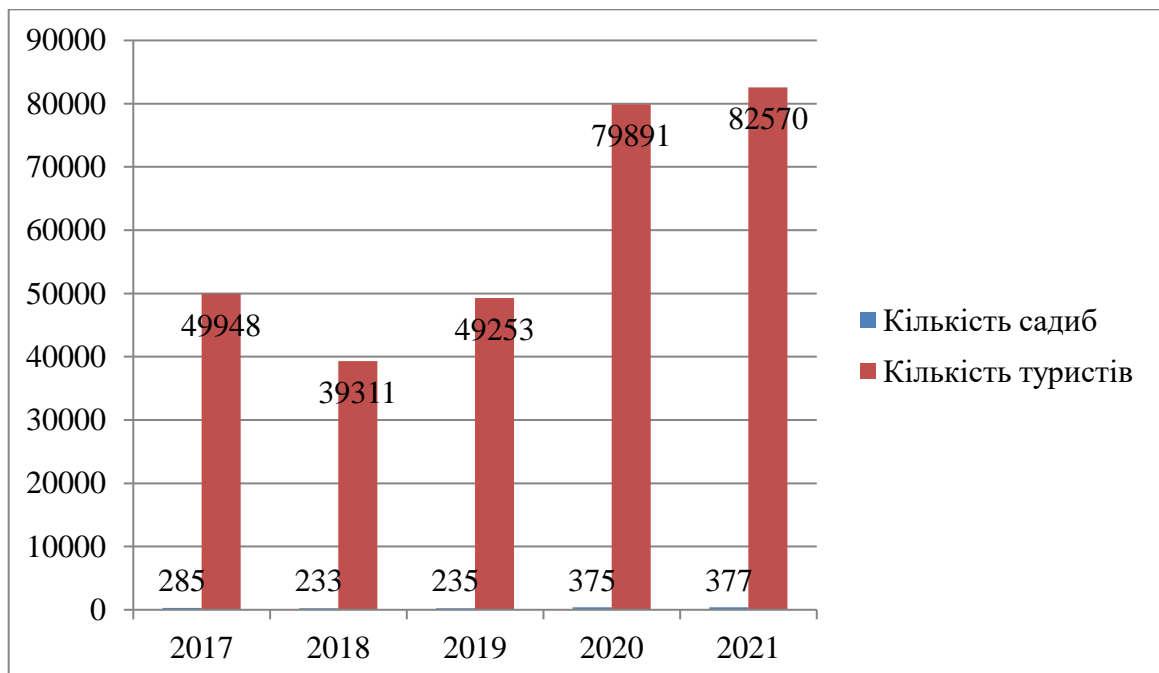

Рис.2.3. – Динаміка кількості туристів та садиб в Україні, які відвідали за період 2017–2021 рр.. [76; 29]

Аналізуючи статистичну інформацію щодо функціонування агросадиб у регіонах України, можна відзначити, що сільський зелений туризм розвивається практично в усіх регіонах і регіонах нашої держави, але з високою концентрацією та переважанням на території Західної України, яка пов'язане насамперед з природно-кліматичними умовами, наявністю історико-культурних об'єктів та збереженням національних самобутніх традицій населення.

Важливе значення для розвитку економіки та соціальної сфери територіальних громад має туристична галузь. Пріоритетний напрямок розвитку в'їзного та внутрішнього туризму є вагомим фактором створення додаткових робочих місць та підвищення авторитету громади в регіоні. Розвиток туристичної галузі в громадах суттєво вплине на такі сфери економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство та є одним із перспектив і напрямків структурної перебудови економіки. У свою чергу важливими чинниками розвитку туристичної галузі є природно-рекреаційний та історико-культурний потенціал [45].

Сьогодні в Україні діє громадська організація «Спілка розвитку сільського зеленого туризму», яка розробила та затвердила Програму добровільної категоризації «Український гостинний хутір» у сфері сільського зеленого туризму. Це зроблено з метою підвищення якості комплексного туристичного обслуговування, наданих послуг розміщення та спільного розвитку сільських територій в Україні.

Але оскільки ця класифікація є добровільною і, згідно з науковими дослідженнями, для суб'єктів господарювання у сфері сільського зеленого туризму в Україні виділена окрема категорія, на жаль, вона поки що не має інформаційного чи рекламного значення, хоча для значної кількості споживачів, саме знак якості є визначальним критерієм вибору товару чи послуги - гарантія якості [44]. Тому існує проблема законодавчого закріплення цього виду підприємництва, і її необхідно вирішувати на державному рівні. Вирішення цієї проблеми позитивно впливає на розвиток сільського зеленого туризму: у майбутньому самі власники агросадиб будуть зацікавлені у проведенні

стандартизації для підвищення рівня своєї діяльності та наближення до міжнародних стандартів. Крім того, система категоризації відповідатиме організаціям, які займаються рекламою агросадиб, а це, в свою чергу, забезпечує відповідність якості та ціни товару (послуги) та може бути використано як маркетинговий інструмент для підвищення популярності агросадиби.

Знак видається на термін до двох років, що підтверджується відповідним сертифікатом, кількість квітів визначає категорію насадження. Наразі категорію отримали 126 садиб із 20 областей, яким видано категорійний сертифікат мережі «Українська садиба гостинності», а саме:

- основна категорія вимог - ділянка відповідає мінімальним вимогам, таким як встановлені в місцях розміщення туристів та відпочиваючих - позначено без квітів - 49 посадок;

- перша категорія - насадження відповідають встановленим мінімальним вимогам та вимогам, до яких належать озеленення території, стоянка для автотранспорту, мінімальні розміри клумб, площі санітарних вузлів, - позначено однією квіткою - 29 насаджень;

- друга категорія вимог - житло відповідає вимогам першої категорії, наявність окремого входу для гостей, дитячого майданчика, сауни та доступу до мережі Інтернет - позначено двома квітками - 25 місць;

- третя (вища) категорія - ділянка відповідає вимогам кожної другої категорії та вимогам, які передбачають наявність басейну, гаража, телевізора в кімнаті, холодильника, зони відпочинку з натуральних матеріалів, цілодобове гаряче та холодне водопостачання - позначено трьома квітками - 23 посадки [43].

Власник сільськогосподарської садиби може претендувати на надання категорії користування як туристичний об'єкт на добровільній основі, якщо це необхідно для задоволення туристів. Але це його право, а не обов'язок (ст. 19 Закону України «Про туризм») [29]. Представляємо дослідження щодо визнання категорійності сільського зеленого туризму в регіонах України. (Рис. 2.4).

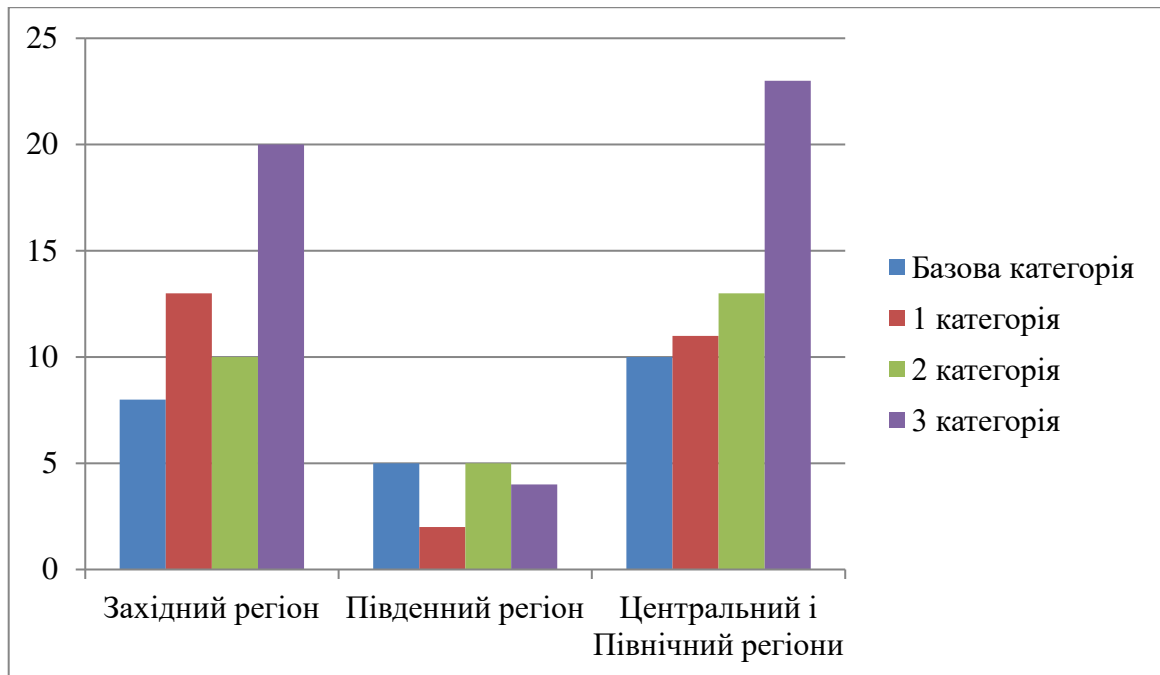

Рис. 2.4. – Категоризація у сфері сільського зеленого туризму «Українська гостинна садиба» [54]

Як бачимо, найбільше сертифікатів мережевої категорії «Територія міста-регіону України» видано у Західному регіоні (Закарпатська область – 30, Івано-Франківська область – 13) та Центрально-Північному регіоні (Київська область - 15, Черкаська область). область - 20, Кіровоградська область - 11). Перш за все це пов'язано з унікальними природними умовами, особливостями національної кухні, самобутньою культурою місцевих жителів. Що стосується інших регіонів – центрального та східного, то цей вид діяльності, незважаючи на наявність необхідних ресурсів для створення агротуризму, знаходиться на стадії становлення.

Окрім добровільної категоризації, в Україні діє система екологічної сертифікації Green Farm, яка керується принципом шкідливого впливу агротуризму як на екологію, так і на захист навколишнього середовища, підтримки національних традицій і змін, місцевої економіки та популяризації. екологічний розвиток екологічно чистих видів дозвілля та відпочинку, що, у свою чергу, сприяє утриманню сільського суспільства та сільського населення у відповідності до санітарно-гігієнічних норм та умов життя; подбати про безпечну та своєчасну утилізацію відходів, забезпечити територію смітниками з

попереднім сортуванням; використовувати (по можливості) енергозберігаючі технології; дбати про естетичний вигляд будинків, вулиць, садів, дворів; забезпечити належне озеленення території [34].

Визначення сільського туризму як пріоритетного напрямку розвитку сільської місцевості та населених пунктів, тобто посилення державних гарантій, може значно прискорити процес формування організаційно-правових та фінансово-економічних засад цього виду підприємницької діяльності. у сфері сільського туризму.

На нашу думку, для формування регіональної та державної статистичної бази підприємницької діяльності у сфері надання послуг розміщення у сільській місцевості необхідно гармонізувати категорії «садиба», «українська гостина» (терміни, представлені Асоціацією). сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні) до вимог ДСТУ 4527:2006 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення понять», де індивідуальний засіб розміщення туристів визначається як «село», «особняк», а колективним засобом розміщення є «агротель» [46].

За даними експертів авторитетної громадської організації The Ecotourism Society, яка спеціалізується на розвитку екологічного туризму, 85 американських туристів віддають перевагу туроператорам, які піклуються про навколишнє середовище. Екологічні знання приймаючої сторони, підкріплені реквізитами сертифіката, також важливі при виборі місця відпочинку для туристів з Англії та Німеччини та, меншою мірою, з інших факторів у розвинених країнах Західної Європи. Власники сертифікованих туристичних закладів надають більше можливостей для реклами, а значить більше шансів знайти своїх клієнтів.

Сертифікація здійснюється як на національному, так і на міжнародному рівнях туристичних організацій, сертифікаційних або транснаціональних операторів туристичного бізнесу. За даними sustainable travel international, національні системи екологічної сертифікації були розроблені більш ніж у 30 країнах[37].

Тому за результатами дослідження можна зробити висновок, що подальший розвиток підприємницької діяльності у сфері сільського туризму формуватиметься за рахунок диверсифікації таких видів суб'єктів господарювання в рамках чинного державного механізму: регулювання; господарська діяльність: надання характерних та супутніх туристичних послуг, реалізація туристських товарів та рекреаційних послуг суб'єкта як туристичний агент; залучення місцевого населення до підприємницької діяльності з туристичного супроводу індивідуальних туристів та туристичних груп; посередницькі послуги з бронювання та оренди «особняків», «таунхаусів» як окремих нежитлових засобів розміщення, визначених державним стандартом.

2.3. Оцінка потенціалу розвитку зеленого сільського туризму в Україні

У сучасних умовах економічної невизначеності сільський туризм є одним із небагатьох видів економічної діяльності, що характеризуються перспективністю розвитку. Туризм загалом і сільський туризм зокрема є мультиплікативною складовою економіки регіону, що стимулює розвиток прилеглих територій та підвищує конкурентні переваги територій. Вплив сучасних чинників в розвитку туризму у регіоні переважно деструктивний. Тому оцінка потенціалу розвитку зеленого сільського туризму в Україні нині є актуальною.

На сьогоднішній день сільський туризм є одним із перспективних напрямів розвитку туристичної галузі. Щорічно світом подорожують близько 700 мільйонів туристів, і, за різними даними, від 12 до 30 відсотків з них віддають перевагу сільському туризму. Відповідно, ці цифри характеризують лише міжнародний туризм, а кількість внутрішніх сільських туристів у різних країнах значно вища. Сільський туризм поєднує широкий спектр різноманітних видів туризму, заснованих на використанні природних, історичних та інших

особливостей сільських ресурсів і стрімко розвивається. У США та країнах Західної Європи за останні двадцять років сільський туризм перетворився на самостійну високоприбуткову галузь туристичної індустрії. За оцінками СОТ, сільський туризм є одним із п'яти основних стратегічних напрямів розвитку туризму у світі до 2030 року [48].

Україна, маючи унікальний ресурсний потенціал, має великі можливості для розвитку сільського туризму, особливо в тих регіонах, де слабо розвинена туристична інфраструктура і водночас є величезний невикористаний рекреаційний потенціал. Крім того, позитивну роль у формуванні та розвитку сільського туризму в Україні відіграє досить високий рівень безробіття у сільській місцевості – 49% від загальної кількості зареєстрованих безробітних у 2021 р. [49], що змушує населення самостійно вирішити проблему власної зайнятості за рахунок розвитку цього виду туризму. Грунтуючись на принципах сталого туризму, сільський туризм може сприяти вирішенню багатьох проблем, пов'язаних не лише із зайнятістю, а й із погіршенням стану навколишнього середовища, насамперед земельних та водних ресурсів.

Водночас сільський туризм диверсифікує місцеву економіку, створює попит на місцеві товари та послуги та відкриває додаткові джерела доходу для сільської місцевості. Це серйозно змінює позицію сільських підприємців та жителів села: вони залишаються виробниками та постачальниками якісних туристичних послуг, які користуються попитом у споживачів. Сільський туризм також забезпечує вдосконалення стратегії розвитку сільських територій та посилення ролі органів місцевого самоврядування, про що розвивається європейський досвід. Місцева влада та інші країни вважають розвиток сільських територій пріоритетом у своїй діяльності в контексті інтеграції з іншими аспектами європейського сільського життя.

Сільський зелений туризм зараз дуже популярний в Європі, що пояснюється наступними факторами [50]:

- підвищення мобільності громадян шляхом збільшення кількості вашого транспорту;

- більш ефективна організація вільного часу (вихідні, більш часті та короткі відпустки);
- підвищена динамічність і рівень стресу в сучасному міському житті;
- урізноманітнення та підвищення якості послуг, які пропонують власникам туристичних структур у сільській місцевості, їх спеціалізація;
- орієнтація туристів на невеликі та комфортні засоби, в яких панує сімейна атмосфера;
- активне проведення часу по місту (екскурсії, прогулянки, спеціальні види спорту);
- підвищений інтерес до культурних цінностей, традицій, місцевих свят.

Для розвитку сільського туризму необхідний комплекс конкретних завдань: врахування місцевих потреб регіону, створення цільового туристичного продукту, координація взаємодії та створення стимулів для розвитку підприємництва, підприємців та місцевих жителів.

Туризм в окремих регіонах України представлений більшою кількістю спеціалізацій. Наявний туристичний потенціал регіонів України дозволяє використовувати досліджувані напрямки діяльності як перспективні. Статистичні дослідження туристичної діяльності в Україні свідчать про її вагомий внесок у загальну пропозицію товарів і послуг у національній та регіональній економіці. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Додаткова вартість послуг туризму України протягом 2019-2021 роках [77]

Показник	2019		2020		2021	
	Тис.грн	% від ВВП	Тис.грн	% від ВВП	Тис.грн	% від ВВП
Додаткова вартість , послуг туризму	41249876,51	11,6	50220848,27	12,62	53494632,15	12,60
Додаткова вартість,	17349626,99	4,9	19568259,17	4,92	16515166,98	3,91

безпосередньо в туризмі (в основних цінах)						
--	--	--	--	--	--	--

Валова додана вартість, створена в туристичній галузі, є одним із основних показників і визначається як сума валової доданої вартості в базових цінах за кожним видом економічної діяльності в туристичній галузі незалежно від ступеню технологічності виробничого процесу спеціалізується на виробництві туристичних продуктів. Крім того, валова додана вартість, створена безпосередньо в туризмі (у базових цінах), визначається як різниця між випуском товарів і послуг у базових цінах, які можна віднести до туризму, та проміжним споживанням, пов'язаним з туризмом, економічною діяльністю, індустрією туризму та інші галузі [48].

Аналіз таблиці свідчить про відносно рівний внесок туризму в загальну пропозицію товарів і послуг у національній і регіональній економіках. Так, згідно зі статистичними даними, оприлюдненими Національною туристичною організацією України, валова додана вартість, створена безпосередньо в туристичній сфері у 2021 році, склала 3,91% ВВП або 1 651 166,98 тис. грн., що на 3 056 092,19 тис. грн. грн менше, ніж у 2021 р. Зменшення обсягу валової доданої вартості, створеної безпосередньо в туризмі, пов'язане з поширенням пандемії COVID-19 та згортанням діяльності значної кількості суб'єктів господарювання [50].

Розвиток сільського туризму, зокрема, у зв'язку з поширенням пандемії, може стати конкурентною перевагою для соціально-економічного розвитку регіонів. Успішний розвиток сільського туризму залежить від співпраці суб'єктів туристичної діяльності регіону. Така співпраця може бути представлена у вигляді різноманітних об'єднань - кластерів, альянсів, союзів тощо [51].

Аналіз сучасних наукових досліджень показує, що більшість науковців визначають кластерний розвиток сільського туризму в регіоні як досить успішний інструмент розвитку територій у сучасних умовах.

У загальному вигляді кластер – це галузеве, територіальне та добровільне об'єднання підприємств та організацій, які ефективно взаємодіють між собою та з іншими суб'єктами циклу створення вартості з метою підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг власного виробництва та їх експорту. та сприяння соціально-економічному розвитку регіону [52].

З огляду на викладене під кластером сільського туризму будемо розуміти добровільне об'єднання стейкхолдерів для формування якісного туристичного продукту шляхом кооперації малого та середнього бізнесу в сільській місцевості, а також створення туристичні напрямки. на основі сільської місцевості.

Важливим кроком у дослідженні та визначенні інструментів розвитку регіонів України є систематизація передумов створення та розвитку кластерів сільського туризму в регіоні, які представлені на рис. 2.5. До цих передумов належать: значний потенціал сільського туризму, гостинність і доброзичливість населення регіонів, розвинена інфраструктура тощо.

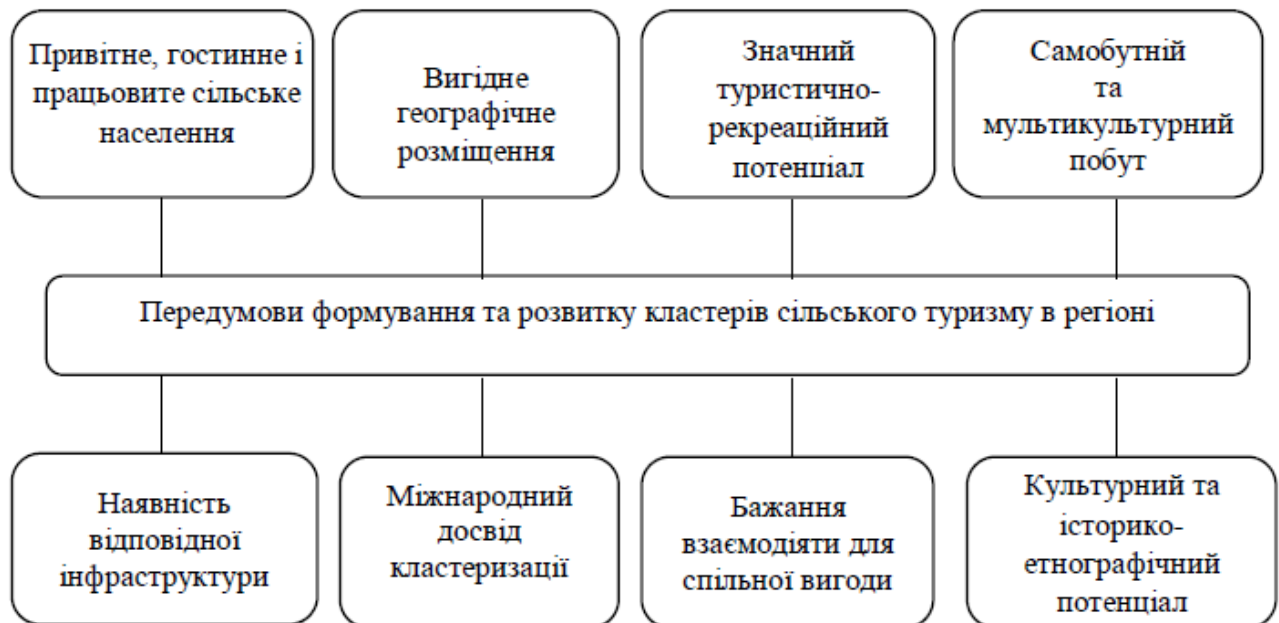

Рис. 2.5. Передумови формування та розвитку кластерів сільського туризму в регіоні [52].

Майже кожен регіон України має свій унікальний ресурсний потенціал і специфічні територіальні фактори, які можуть сприяти розвитку сільського туризму та впливати на його конкурентоспроможність. Сільський туризм – це

мультиплікативний напрям економічної діяльності, що поєднує низку видів діяльності. Також сільський туризм є категорією, яка сприяє виробництву та наданню широкого спектру туристичних послуг, отриманню значних доходів, створенню робочих місць, розвитку туристичної інфраструктури регіонів, а також зміцненню соціально-економічне зростання територій [52].

Формування сучасного продукту сільського туризму відбувається під впливом ряду факторів переважно деструктивного характеру. Вплив таких факторів змінив функціонування багатьох суб'єктів господарювання. Варто зазначити, що 2021 рік в Україні оголошено роком розвитку туризму в регіонах та сільській місцевості. Сьогодні є нові, цікаві пропозиції в сільському туризмі. Ефективна реклама, створення якісних послуг за доступними цінами, кооперація та кооперація суб'єктів господарювання на селі сприяють соціально-економічному розвитку територій.

Кластери сільського туризму мають формуватися та розвиватися в регіонах України на основі чітко визначених принципів. (рис 2.6.).

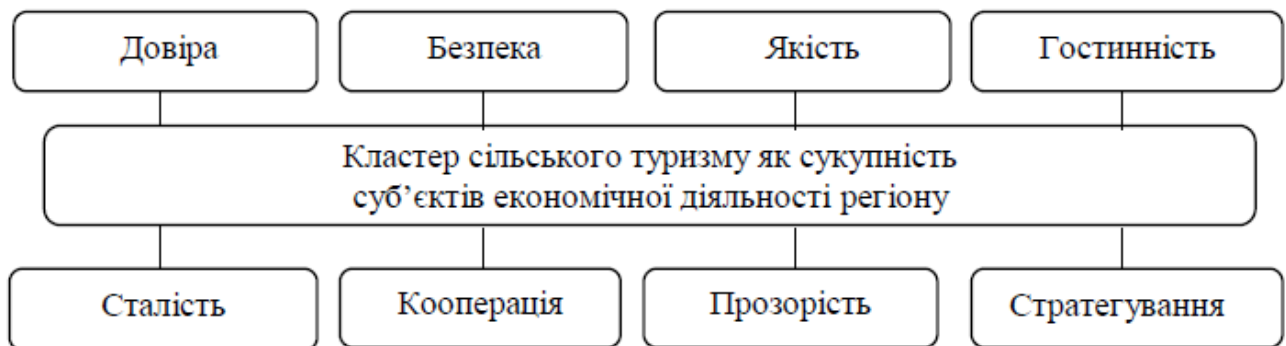

Рис. 2.6. Принципи формування та розвитку кластерів сільського туризму в регіоні [52]

Таким чином, вважаємо за доцільне формування та розвиток кластерів сільського туризму на основі принципів довіри та співпраці між учасниками кластеру, забезпечення безпеки та якості надання туристичних послуг, сталості та прозорості розвитку кластеру, гостинності як основного принципу надання послуг, а також стратегічне планування діяльності.

Дослідження доводять, що кластерна економіка принаймні на 40% ефективніша за традиційну промислову економіку. У Європі існує понад 2500 кластерів [25]. Розвиток кластерів в Україні недостатньо підтримується державою, це пов'язано з відсутністю відповідної національної політики та програм розвитку кластерів регіонів. В країні працює близько півсотні кластерів (рис. 2.7), сьогодні значна активізація відбувається на регіональному рівні.

Рис. 2.7. Розподіл кластерів України за видами економічної діяльності [47].

Аналіз діаграми показує, що 16% активних кластерів в Україні належать до кластерів аграрної сфери і лише 3% до кластерів індустрії гостинності. Найбільша кількість кластерів в Україні працює у сфері ІТ [47].

Кластери сільського туризму в Україні також мають різнобічне спрямування. Пропонуємо систематизувати основні спеціалізації кластерів сільського туризму шляхом визначення їх основних видів, що представлено в таблиці 2.4

Таблиця 2.4

Існуючі спеціалізації кластерів сільського туризму в Україні [54]

Спеціалізація	Назва кластеру та місце знаходження
Сільський і рекреаційний туризм	«Гоголівські місця Полтавщини», Полтавська область
Зелений туризм	«Зелений туризм територіальних громад Кременчуцького району», Полтавська область
Агро-еколого-рекреаційний	«Фрумушика-Нова», Одеська область
Агро-рекреаційний	«Коблево», Миколаївська область
Агро-туристичний	«Горбо Гори», Львівська область
Агро-екологічний	«Оберіг», Хмельницька обл

Сільський туризм в Україні пропонує наступні види розміщення:

- сільський будинок - проживання з сім'єю власника в одному будинку до 5 кімнат з можливістю розміщення до 10 осіб; мінімальний сервіс; є сільськогосподарське виробництво;

- гостинний будинок - традиційний більший одноразовий пансіонат, має 5-10 кімнат, розрахований на 10-15 і більше осіб; сервіс сильно розвинений після заміського будинку;

- котедж - сучасна будівля, побудована для прийому туристів, з усіма зручностями, добре обладнані, зручні номери для них, з побутовою технікою, можливо сауна, камін, басейн, господарі проживають окремо, іноді в іншому варіанті;

- міні-готель - будівля, побудована спеціально для прийому туристів, з санвузлами в номерах або на варіанті, власники проживають окремо[48];

- кемпінг - туристична база, з автостоянкою, можливі заправки, магазини.

У результаті виявлено, що у сфері сільського туризму в Україні переважають такі види розміщення, як сільські (60% зареєстрованих) та гостьові будинки (22%). Такі поодинокі види зареєстровані як кемпінги (Київська обл., спеціалізуються на організації риболовлі на р. Тетерів) та туристичні бази (Івано-Франківська обл., біля траси Івано-Франківськ – Ужгород, 20 км від Яремче та 8-13 км від лижних курортів : Яблуниці та Паляниці) (рис. 2.8).

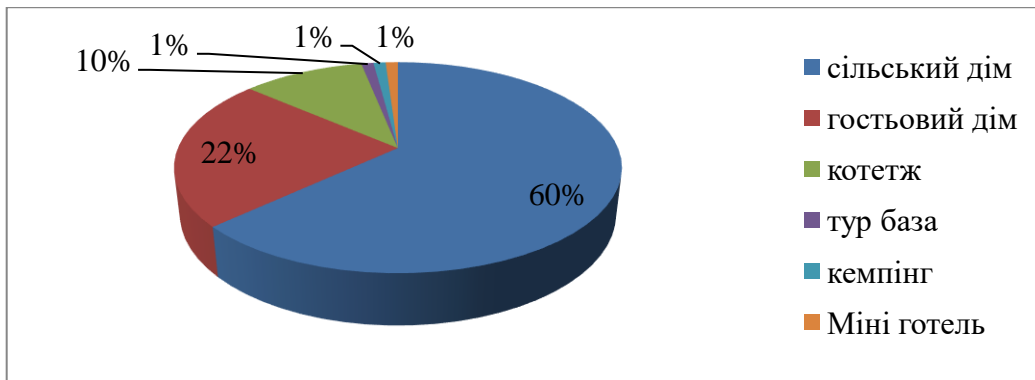

Рис. 2.8. Типи розміщення сільського туризму в Україні [57]

Стабілізації економічної ситуації в туристично-аграрних регіонах можна досягти шляхом надання додаткового джерела доходів місцевому населенню, створення нових робочих місць шляхом стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, відродження ремесел, сфери послуг (транспорт) та ін. комунікацій, торгівля, побутове обслуговування, бази відпочинку та ін.) і сільськогосподарське виробництво. Розвиток сільського туризму сприяє покращенню благоустрою сільських садиб та вулиць; стимулює розвиток соціальної інфраструктури

Сільське населення України має можливість отримувати реальні доходи у сфері сільського туризму від таких видів діяльності, як [55]:

- облаштування туристичних маршрутів;
- Облаштування та функціонування туристичних об'єктів;
- робота гідом або екскурсиводом;
- транспортне обслуговування туристів;
- мисливська діяльність (полювання, любительське та спортивне рибальство);
- прокат туристичного спорядження;
- туристичні послуги;
- кулінарні послуги;
- підготовка культурних програм;
- народні промисли;

- виробництво та реалізація туристам екологічно чистих продуктів харчування;

- продаж ягід та грибів туристам.

Пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму в усіх регіонах України зумовлена такими обставинами [54].

1. Розвиток сільського зеленого туризму стимулює мале підприємництво, що важливо для відновлення економіки аграрних регіонів країни.

2. Регіони України мають недостатньо розвинутий рекреаційний потенціал, що потребує пошуку альтернативних ефективних стимулів для його раціонального використання в рекреаційно-туристичних цілях.

3. Створення та розвиток агрорекреаційного сервісу вирішує низку гострих соціальних проблем у багатьох регіонах, зокрема масове безробіття, працевлаштування за кордоном, складний соціальний клімат тощо.

4. Збережена етнокультурна самобутність історичних регіонів нашої держави є винятковою, міжнародною туристичною, конкурентною перевагою, яка дозволить Україні стати одним із головних центрів розвитку сільського туризму в Європі.

Основними проблемами створення, розвитку та функціонування сучасних кластерів сільського туризму є [39]:

- неоднозначне трактування визначення поняття «туристичний кластер»;
- низький рівень довіри між суб'єктами кластеру;
- відсутність знань та усвідомлення переваг кластеризації;
- недосконалість українського законодавства щодо кластеризації;
- брак кваліфікованих кадрів (кластерних менеджерів);
- недостатнє державне програмне та фінансове забезпечення процесів кластеризації;
- хаотичне створення та розвиток кластерів (різні підходи тощо);
- слабка інтеграція існуючих туристичних продуктів у світовий ринок;
- низька культура підприємництва та небажання суб'єктів господарювання об'єднуватися.

Доцільно визначити системні ефекти, які виявляє робота в кластері сільського туризму. Ці ефекти включають:

- концентрація економічної діяльності в регіоні, де розвивається кластер;
- розширення туристичного ринку, інтеграція пропонованих продуктів і послуг у нові сегменти;
- розвиток відносин між учасниками кластеру сприяє зростанню конкурентних переваг;
- створення нових ланцюжків вартості через перехресні зв'язки;
- створення системних синергетичних ефектів;
- підвищення якості пропонованих товарів і послуг;
- сприяння соціально-економічному розвитку регіону.

Таким чином, можна підвищити рівень конкурентних переваг сільського туризму в регіонах України за кооперації суб'єктів туристичного бізнесу [56]. Ефективним інструментом розвитку регіонів України є формування та розвиток кластерів сільського туризму, що дозволить збільшити додану вартість пропонованих туристичних продуктів, інтегрувати їх в інші туристичні ринки та сприяти соціально-економічному зростанню регіонів.

Для успішного розвитку сільського туризму в регіоні та інтеграції його продуктів та послуг на ринки вищого рівня доцільно створювати та реалізовувати туристські кластери у наступній послідовності.:

- пошук зацікавлених сторін у розвитку сільського туризму в регіоні;
- ведення діалогу суб'єктів господарювання щодо організації роботи та формування продукту сільського туризму;
- створення плану заходів щодо розвитку кластеру сільського туризму;
- створення нових та вдосконалення існуючих туристичних продуктів;
- ведення діалогу з обласною владою щодо розвитку кластеру сільського туризму;
- просування туристичних продуктів та послуг кластеру сільського туризму.

Тому політика зеленого сільського туризму як інструмент розвитку регіонів є досить ефективною. В Україні немає єдиної організації, яка б представляла регіональні та національні туристичні продукти та послуги в Україні, як немає кластерних державних програм.

Розвиток сільського туризму в регіонах дозволить формувати комплексні високоякісні туристичні продукти, що, у свою чергу, підвищить конкурентні переваги сільської місцевості та регіонів України. Основними перевагами створення сільського зеленого туризму на регіональному рівні визначено:

- можливість спільного використання інфраструктури регіону;
- можливість спільного маркетингу;
- організація просування туристичних продуктів учасників кластеру;
- розвиток та просування сільських регіональних брендів;
- участь у спільних освітніх та наукових заходах тощо.

Таким чином, за результатами дослідження можна зробити висновок, що сільський туризм в сучасних умовах, враховуючи карантинні обмеження та поширення пандемії, має перспективи розвитку. Визначено, що основним інструментом розвитку регіонів України є кооперація суб'єктів господарювання на селі. Одним із таких напрямків співпраці є формування та розвиток середовища сільського туризму. Доведено, що політика сільського зеленого туризму є успішною і набула поширення практично у всіх країнах світу. Сьогодні в Україні відсутні державні програми розвитку кластерів, немає єдиного представництва – представника кластерів України.

Формування та розвиток сільського зеленого туризму в регіонах дозволить формувати комплексні якісні туристичні продукти, що в свою чергу підвищить конкурентні переваги сільської місцевості зокрема та регіонів України в цілому. Основними перевагами середовища туристичних регіонів є: можливість спільного використання інфраструктури; здійснення спільного маркетингу; організація збуту туристичних продуктів учасників кластеру; розвиток та просування регіональних брендів сільської місцевості; участь у спільних освітніх та наукових заходах тощо.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Сучасні проблеми розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Актуальність розвитку сільського зеленого туризму в Україні визначається гострою необхідністю вирішення соціально-економічних проблем сучасного села. На даному етапі розвитку економіки та культури України держава проголошує туризм одним із пріоритетних і перспективних напрямків. Діючі в державі стандарти туристичної галузі цілком можуть створити сприятливі умови для розвитку та функціонування ефективного цивілізованого ринку з надійними та різноманітними туристичними послугами. Проте підтримання високої якості туристичних послуг стало гострою проблемою у сфері сільського зеленого туризму в Україні[57].

Новітній досвід і наукові дослідження показують, що прискорений розвиток сільського зеленого туризму може стати каталізатором структурної перебудови економіки, забезпечення демографічної стабільності та вирішення нагальних соціально-економічних проблем на селі.

Сільський зелений туризм найбільше відповідає сучасним пріоритетам сталого еколого-економічного розвитку України, а саме: збереження природного та культурного середовища, економічна підтримка добробуту місцевої громади, забезпечення туристів місцевими екологічними продуктами харчування [58].

Протягом кількох десятиліть світовий туризм постійно розвивався, набуваючи статусу однієї з найбільш динамічно розвиваються галузей світової економіки. Сучасний туризм тісно пов'язаний із Глобальними цілями сталого розвитку ООН до 2030 року та охоплює все нові й нові напрямки. Саме динамізм перетворює туризм на ключовий двигун соціально-економічного прогресу.

За даними Всесвітньої туристичної організації, у 2021 році у світі зафіксовано 1,5 мільярда туристичних прибуттів (міжнародних туристичних прибуттів), що на 4% більше, ніж минулого року. [80].

Зростання можна було спостерігати в усіх регіонах, незважаючи на те, що у світі була певна невизначеність, пов'язана з Brexit, крахом найстарішого туристичного агентства Thomas Cook і кількох європейських бюджетних авіакомпаній, геополітичною та соціальною напругою та глобальним економічним спадом. Усе це сприяло уповільненню темпів зростання туризму у 2021 році порівняно з 2020 та 2019 роками. Це уповільнення торкнулося переважно розвинутих економік світу, зокрема Європи та Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

У 2021 році прогнозували приблизно таке ж зростання, як і в 2019 році – 3-4%. Але 11 березня 2020 року Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила пандемію через глобальне поширення коронавірусу COVID-19. У зв'язку з цим багато країн закрили кордони, скасували авіа- та транспортне сполучення та ввели карантин. Сектор туризму був одним із найбільш постраждалих від спалаху COVID-19, оскільки він вплинув як на туристичну пропозицію, так і на попит. За оцінками Всесвітньої туристичної організації, це може призвести до падіння надходжень від туризму на 20-30%, що становить 300-450 мільярдів доларів США втрачених доходів від глобального туризму або 1,5 трильйона доларів США за найгіршим сценарієм. Пандемія лише підтвердила актуальність багатьох глобальних викликів, які долаються шляхом досягнення Глобальних цілей сталого розвитку. Саме тому сталий туризм є одним із сучасних туристичних трендів, який обирає все більше туристів: вони обирають потяги замість літаків чи автомобілів, віддають перевагу здоровій та органічній їжі, відмовляються від подорожей у місця, перенасичені туристами, тощо [87].

Також можна виділити такі тенденції:

1. Бажання туристів отримати місцевий досвід – познайомитися з культурою та традиціями, скуштувати місцеву їжу тощо.
2. Перевага індивідуального проїзду.
3. Збільшення кількості духовних та паломницьких поїздок.
4. Зростання популярності трансформаційних подорожей – поєднання відпустки з чимось корисним (відпочинок, волонтерство, культурний обмін для

набуття нових навичок), а також поєднання ділових подорожей із розвагами (зокрема, подорожі з елементами тимблдингу).

5. Збільшення кількості поїздок для відвідування певного заходу: спортивних змагань, музичного концерту чи фестивалю тощо.

6. Зростання кількості туристів, які віддають перевагу індивідуальній пропозиції.

7. Технологічний прогрес, який також необхідно використовувати в індустрії туризму: роботи, чат-боти, штучний інтелект, віртуальна та доповнена реальність тощо [82].

В Україні є всі передумови для розвитку туризму. На сьогоднішній день туристичний потенціал нашої країни розвинений не повністю, про що свідчить відносно низька частка туристичної галузі в структурі ВВП країни. За оцінками Всесвітнього економічного форуму, у 2021 році Україна очолила рейтинг країн із найменшою часткою туристичної галузі у ВВП – лише 1,4%. У 2021 році обсяг доданої вартості, створеної в туризмі, склав 1,3 мільярда доларів, що є одним із найнижчих показників у Європі (нижче лише Албанії та Люксембургу). Але вже у 2019 році частка туристичної галузі в структурі ВВП України зросла до 5,4% (184,2 млрд гривень). У галузі створено 791 тис. робочих місць, очікуваний приріст у 2019 році – 875,8 тис.

За оцінками Всесвітньої туристичної організації, у 2019 році Україну відвідали 14,207 млн туристів, що на 1,48% менше, ніж роком раніше, хоча дохід від туристичної галузі зріс на 14,6% і склав \$1,445 млрд. [86].

Позитивним моментом стало виділення урядом у держбюджеті на 2020 рік 240 млн грн на розвиток туризму. Ці кошти були призначені, зокрема, на реалізацію заходів з популяризації туристичного потенціалу України за кордоном і всередині країни та пілотний заходів. вимірює проекти розвитку туристичної інфраструктури та потенціалу окремих регіонів. Крім того, у бюджеті передбачили 500 мільйонів гривень на програму мобільності школярів. Також було створено Державне агентство розвитку туризму України.

На жаль, через пандемію туристична галузь не отримала раніше запланованих коштів у 2020 році. Наразі Держтуризм активно працює над розробкою антикризової стратегії туристичної галузі України та комунікаційної стратегії формування культура подорожей Україною серед українців. Передбачається, що спочатку відновиться внутрішній туризм, це шанс для розвитку українського внутрішнього туризму.

Товарна політика у сфері сільського туризму спрямована на розвиток привабливого туристичного продукту сільського зеленого туризму для внутрішнього та іноземного споживача[59]. Туристичні продукти сільського туризму в Україні можна розглядати за такими групами (табл. 3.1):

Таблиця 3.1

Особливості туристичних продуктів сільського туризму [59]

Критерії групування туристичних продуктів	Групи туристичних продуктів сільського туризму	Території, які асоціюються з відповідними туристичними продуктами
1. За видами	1. Внутрішній 2. Іноземний	1. Всі області туристичних ринків 1. Закарпатська, Львівська, ІваноФранківська, Чернігівська, Київська
2. За видами туристичних атракцій	1. Етно графічно фольклорні 2. Культурно-історичні 3. Природно-рекреаційні 4. Сільськогосподарські 5. Гастрономічні 6. Екзотичні 7. Привабливі умови розміщення 8. Можливості для активного відпочинку	1. Полтавська, Закарпатська, ІваноФранківська, Київська 2. Київська, Львівська, Закарпатська, ІваноФранківська 3. Всі області 4. Всі області 5. Всі області 6. Київська 7. Полтавська, Чернігівська 8. Львівська, Закарпатська, ІваноФранківська

Аналізуючи таблицю 3.1, ми бачимо, що домашні туристи - це найбільш перспективний сегмент споживачів сільського туризму. Тільки в регіоні Києва є найпоширенішим екзотичним (екстремальним) туризмом для іноземних туристів. А саме, відвідування ядерної електростанції Чорнобиль. Щоб

позиціонувати та просувати туристичний продукт, сільські зелені туристичні будинки пропонують різні додаткові послуги, які відрізняються за місцем розташування (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Різновиди послуг, що надаються туристам [60]

Види послуг	Області				
	Херсонська	Закарпатська	Київська	Полтавська	Чернігівська
Харчування стравами національної домашньої кухні	2	2	2	1	2
Екскурсійне обслуговування	2	1	2	2	1
Участь у проведенні народних свят, обрядів	1	2	2	2	1
Збір грибів, ягід	1	2	2	2	1
Відвідування народних умільців	2	1	2	2	1
Пішохідний туризм	2	2	2	2	2
Полювання	2	2	1	2	2
Рибальство	2	2	2	2	2
Кінний туризм	2	1	2	1	2
Агропослуги	2	2	2	2	2
Зимовий відпочинок	1	2	1	1	2
Придбання сувенірів	2	1	2	1	2

2 - найбільш поширено, 1 - досить поширено

Політика щодо ціноутворення є важливим інструментом для залучення туристів до сільського відпочинку і залежить від ряду факторів: розташування, середовища проживання, сезону та багато іншого. Як показує дослідження,

вартість життя в сільському туризмі не завжди відповідає певному типу туризму як недорогих сімейних свят (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Середня вартість у сільській місцевості в деяких регіонах України, грн./чол.

(складено автором за даними [59])

Регіон	Умови	Вартість проживання	Вартість харчування
Дніпропетровська область, садиба „Стара хата”	У садибі – душ, гаряча вода, туалет, літній душ	350	250
Кіровоградська область, садиба „На гачок”	Телевізор, холодильник, туалет, душ, ванна, кухня	600 грн.	за домовленістю
Закарпатська область, садиба „Смерекова хата”	Телевізор, душ, туалет	1550 грн. за котедж (4 особи) 3100 грн. новорічна ціна	харчування в кафе
Івано-Франківська область, садиба „Зоряна”	Телевізор, душова кабіна, туалет	800 грн. двохмісцевий номер 1200 грн. трьохмісний номер	кафестолова за домовленістю
Одеська область, садиба „Лагуна”	Телевізор, душ, туалет, гаряча і холодна вода цілодобово	1150-1375 грн. в залежності від класу кімнат	харчування за додаткову плату
Полтавська область, садиба „У Оксани”	Душ, туалет, холодильник, телевізор	550 грн. номер з кондиціонером	260

Наявність цінових знижок може слугувати важливим інструментом для залучення туристів у сільській місцевості. Згідно з дослідженням, у ряді регіонів (Київ, Полтава, Львів) цінові знижки практично не застосовуються, в той час як в ІваноФранківській, Закарпатській та Чернігівській областях використовуються ряд знижок з ціни послуг: для кількості туристів, на кількість днів перебування, постійних клієнтів та дітей (табл. 3.4).

Подальший розподіл знижок, залежно від можливостей клієнта, може бути принципово важливим для залучення туристів до споживання послуг у сільському туризмі. Цей тип знижок характерний лише для цього типу туризму.

Таблиця 3.4

Розмір цінових знижок на послуги сільського туризму в регіонах України [60]

Види знижок	Розмір знижок по регіонах, %				
	Херсонська	Закарпатська	Київська	Полтавська	Чернігівська
За кількість туристів	10	10-20	0	0	10
За тривалість перебування	10	10-20	0	10	0
Участь у проведенні народних свят	1	2	2	2	1
Дітям	50	20-50	20	20	50

Підприємці в галузі сільського зеленого туризму без відповідних економічних знань та досвіду використання цінових механізмів керуються встановленням цін на власну інтуїцію або за цінами конкурентів. Таким чином, ціни в сільському зеленому туризмі потребують розробки механізму для визначення витрат на послуги, що складають туристичний продукт та механізм знижок. Враховуючи дослідження, ми можемо розрізняти основні фактори, що впливають на утворення потреб туристів [35].

Туристичні потреби утворюються наступними факторами:

1. Природні фактори (географічне розташування відпочинку, клімат, флора, фауна).
2. Соціально-економічний розвиток місця відпустки (мова, економічний та культурний рівень розвитку країни).
3. Матеріальна база туристичної галузі (транспорт, готелі, їжа, відпочинок, спорт та курорт).
4. Інфраструктура зон відпочинку (комунікації, входні колії, освітлення, пляжі, парковка, дизайн ландшафту).

5. Туристична пропозиція (готельні ресурси, включаючи екскурсію, когнітивні, спорт, розваги, курорт та розваги).

В основі будь-яких туристичних послуг лежить необхідність задоволення будь-яких потреб.

Визначено необхідність розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

- зростання попиту жителів українських міст та іноземців на відпочинок у сільській місцевості;

- історико-етнографічна спадщина українських сіл;

- багаті рекреаційні ресурси;

- чистота довкілля в сільській місцевості;

- відносно безкоштовний сільський житловий фонд для туристів;

- наявність вільних робочих ресурсів для туристів;

- традиційна гостинність господарів і доступна вартість відпочинку;

- можливість надання комплексу додаткових послуг з екскурсій, риболовлі, збирання ягід та грибів [61, с. 183].

Незважаючи на важливість наявних передумов для розвитку сільського зеленого туризму, слід також звернути увагу на проблеми, які обмежують та гальмують цей процес в умовах соціально-економічної кризи в Україні, а саме: відсутність відповідної законодавчої бази. . рамка. рамка. підтримка розвитку сільського зеленого туризму;

- механізм раціонального та екологічно безпечного використання природного, історико-культурного потенціалу туризму;

- державне регулювання сільського зеленого туризму та політико-економічна нестабільність;

- неефективне податкове регулювання;

- недостатня освітня та організаційна підготовка фермерів;

- відсутність маркетингової та рекламної стратегії;

- низька привабливість іміджу України в очах іноземців [26, с. 95].

Слід також зазначити, що головна роль у формуванні та впровадженні населення такого населення, наприклад, зелений туризм у соціально-

економічному житті населення, оскільки зелений туризм відіграє ставлення українців між країнами. На цьому етапі це зовсім інше - від абсолютного відмови від цього типу до значного захоплення через екологічну та економічну ефективність. Однак слід мати на увазі, що більшість населення залишається абсолютно неповним у цій формі. У зв'язку з цим ідея сільського зеленого туризму та знайомства з українськими громадянами з основними принципами виходить на перший план. Тобто головна мета - сприяти цьому типу відпочинку та створити його позитивний образ у ЗМІ. Місцеві органи влади також повинні бути залучені до розвитку сільського туризму у їхньому районі [30].

Для організації вищезазначеної інформації про явище сільського зеленого туризму, а також для того, щоб зробити деякі узагальнення щодо проблем та перспектив розвитку сільського зеленого туризму в Україні, проведемо туристичний аналіз SWOT, щоб визначити перспективи її розвитку в Україні, а також запобігти виникненню ймовірних проблем[71] (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

SWOT-аналіз сільського зеленого туризму в Україні (складено автором за даними [69])

(продовження на наступній сторінці табл. 3.5.)

Позитивні	Негативні
<p>(S) Сильні сторони: Багатий рослинний і тваринний світ, мальовничі ландшафти. Велика кількість пам'яток історії та культури. Велика кількість приватних садиб. Гостинність населення. Збережені національні традиції. Невелика ціна за проживання та харчування. Харчування з екологічно чистих продуктів, вирощених самостійно. Чисте довкілля.</p>	<p>(W) Слабкі сторони: Недостатня поінформованість населення у цьому виді відпочинку. Недостатньо розвинена інфраструктура. Незнання володарів іноземних мов. Непривабливий імідж України в очах іноземців. Низька якість житлових умов. Слабо розвинена мережа Інтернет.</p>
<p>(O) Можливості: Збереження пам'яток історії та культури</p>	<p>(T) Перешкоди:</p>

<p>Підвищення доходів і зайнятості сільського населення. Покращення умов життя в українських селах. Поліпшення інфраструктури села. Формування позитивного іміджу України у світі.</p>	<p>Безробіття в країні підвищує рівень злочинності і тим самим відлякує туристів. Відсутність законодавчої бази перешкоджає організації відпочинку на селі Політична та економічна нестабільність. Політичний імідж країни не сприяє притоку іноземних інвестицій.</p>
---	---

SWOT -аналіз дає привід для збільшення певних висновків.

По-перше, для подальшого розвитку зеленого туризму в Україні необхідно сформувати єдину законодавчу базу, яка контролюватиме цю сферу обслуговування.

По-друге, класифікувати існуючі заклади відпочинку.

По-третє, розробити заходи, що стимулюють відпочиваючих збільшити трирічний термін перебування в сільській місцевості.

По-четверте, необхідно створити в містах інформаційні центри, які б забезпечували населення достовірною інформацією про власників сільського господарства, цінові умови та задовольняли всі інформаційні потреби туристів. Паралельно для садиб, які можуть брати участь у сільському туризмі, необхідно проводити тренінги та семінари, де вони зможуть поділитися досвідом та отримати нові знання. Для подальшого розвитку сільського зеленого туризму необхідна категоризація зелених садиб.

Транспортна віддаленість баз відпочинку, стан доріг, недоліки відпочинку (невідповідність вимогам сучасних туристів) є основними перешкодами для розвитку сільського зеленого туризму в Україні[69].

Сьогодні зусиллями обласної та місцевої влади оновлюється комунікаційна інфраструктура, розвиваються загальноприйняті стандарти гостинності у сфері обслуговування, фінансово підтримується малий бізнес у сільській місцевості. Негативним впливом на розвиток сільського зеленого туризму є незадовільний стан пам'яток культурної спадщини, що потребує

потужної підтримки їх реставрації та відродження. Пакет послуг сільського туризму обмежений, що не сприяє привабливості та якості туристичних потоків. Популярними видами сільського зеленого туризму є фольклорний туризм, кінний туризм, рафтинг, винний туризм, історико-етнографічний туризм, велосипедний туризм та багато іншого.

Турист повинен чітко знати, які послуги йому будуть запропоновані в тій чи іншій садибі, щоб мати можливість підібрати комфорт свого відпочинку в залежності від своїх фінансових можливостей.

Таким чином, враховуючи особливості надання сільських зелених туристичних послуг в Україні, можмо згрупувати визначення проблем, які уповільнюють розвиток цього типу туризму в трьох напрямках [72, с. 84]:

1. Інституційний.
2. Фінансовий.
3. Організаційний.

Інституційний блок проблем розвитку сільського зеленого туризму може бути пов'язаний з ідентичністю законодавчої структури, необхідної для чіткого регулювання діяльності. Існує також необхідність створення уніфікованих установ, які проаналізують існуючу державу та прогнозують розвиток сільського зеленого туризму.

Організаційний блок проблем включає: низьку інформаційну грамотність щодо розвитку нового типу туризму між потенційними організаціями сільського зеленого туризму; слабкі повідомлення; Відсутність чіткого розділення та категоризації маєтку (агро -реаліть); Недостатня обізнаність про населення як споживача нових туристичних послуг. У той же час спільна діяльність та координація зусиль місцевих органів влади, ділових, освітніх та культурних установ, громадських організацій, які спрямовуватимуть спільні зусилля щодо створення та реальності туристичного продукту сільського зеленого туризму.

Фінансовий блок розвитку такого типу діяльності включає практичну відсутність фінансової підтримки з боку держави, високі ставки за кредити,

відсутність пільг або спрощення оподаткування об'єктів сільського зеленого туризму.

Зважаючи на те, що економічні та соціальні проблеми села широко поширені - розвиток зеленого туризму є особливо бажаними, однак, існують, як фактори розвитку так і фактори «гальмування» сільського та зеленого туризму (табл. 3.6.). Позитивний вплив аграрного туризму на вирішення соціально-економічних проблем села полягає в тому, що, перш за все, він розширює сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок, і надає селянам додатковий дохід; він розширює працевлаштування власника ферми не лише у виробничому секторі, а й у сфері обслуговування. З певним накопиченням кількості відпочиваючих необхідно задовольнити їх різні запити, щоб, в свою чергу, стимулювати розробку послуг: транспорт, спілкування, торгівля, послуги, відпочинок та розваги та інші об'єкти [84].

Таблиця 3.6

Переваги розвитку зеленого та сільського туризму в Україні [65]

фактори розвитку	фактори «гальмування» розвитку
– базується на моделі сталого розвитку;	– слабка рекламна діяльність з боку державним та місцевих органів управління;
– не вимагає великого стартового капіталу	– мала поінформованість про можливості розвитку туристичного напрямку на місцях реалізації;
– не є основним видом діяльності	– законодавча, методична, організаційна невизначеність;
– організація просування національного туристичного продукту на міжнародному ринку туристичних послуг.	– відсутність кадрової підготовки суб'єктів зеленого та сільського туризму в Україні.
– розвиток конкуренції на ринку	– відсутність чітко сформованої стратегії розвитку зеленого та сільського туризму в Україні;
– сприятлива кон'юнктура ринку;	– відсутність спеціальної фінансової підтримки з боку держави, що була б спрямована на зелений, сільський та екотуризм туризм;

Розвиток зеленого туризму в Україні має зональний характер. Напрями розвитку цього виду туризму традиційні. Нині в Україні існує три види сільського зеленого туризму: по-перше, агротуризм – це вид сільського зеленого туризму як пізнавального, так і рекреаційного характеру, пов'язаний з використанням садиб або земель сільськогосподарських підприємств, які не використовуються в сільській місцевості. . сектора. Цей вид може не мати обмежень щодо навантаження на територію та регламентації видів розваг[66].

По-друге, відпочинок (відпочинок за містом). Основою його розвитку є капітальний житловий фонд у садибах власників, а також природні, рекреаційні, історичні, архітектурні, культурні та інші цінності.

По-третє, це екотуризм - науково-освітній вид сільського зеленого туризму, характерний для сільської місцевості та сіл, розташованих на територіях. Національні парки, заповідні території, природні парки тощо, які передбачають відповідні обмеження навантаження на територію та регульовану видиму рекреацію.

Тому для широкого розвитку зеленого туризму в Україні зростає попит на відпочинок у сільській місцевості, як з боку жителів українських міст, так і іноземців, а також є потужна пропозиція для цього попиту: унікальні природні та історичні ресурси с. село. . українське село, відносно вільний сільський житловий фонд для прийому туристів, вільні трудові ресурси для їх обслуговування, традиційна гостинність господарів[67].

Отже, подолання сучасних соціально-економічних проблем сільської місцевості можливе шляхом розвитку сільського зеленого туризму шляхом залучення громадян України до участі в його розвитку та визнання статусу сільського зеленого туризму як важливої допоміжної ланки туристичної галузі України. . . України, що полягає у позитивному впливі сільського зеленого туризму на вирішення соціально-економічних проблем села, що полягає насамперед у тому, що він розширює зайнятість сільського населення, сприяє диверсифікації його діяльності через пошук торгівля. нішу, яка забезпечить максимізацію прибутку, підвищить стабільність у конкурентному середовищі та

знизить можливі виробничо-економічні та фінансові ризики. Важливою умовою забезпечення сталого розвитку рекреації в українському селі, враховуючи сучасний стан економіки, є створення регламентованих партнерських відносин між державою, бізнесом та професійними громадськими організаціями, а також з урахуванням потреб сільського садівництва. . туризм. у розробленні та затвердженні загальнодержавних і місцевих програм соціально-економічного розвитку України.

3.2. Стратегія розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Стратегія розвитку сільського зеленого туризму в Україні - це система поглядів на забезпечення умов розвитку агротуристичного сектора туристичної галузі місцевої економіки, має позитивний соціокультурний ефект для місцевих спільнот і українського суспільства в цілому.

Принципи, на яких будується запропонована стратегія розвитку сільського зеленого туризму в Україні:

- принцип екологічності, що розуміється як прагнення оптимізувати механізми збереження та відновлення природного та соціокультурного навколишнього середовища при веденні діяльності, зокрема туристичної;
- принцип «стійкого розвитку», який розуміється як оптимізація параметрів розвитку з урахуванням меж зростання, об'єктивно заданих внутрішніми характеристиками системи та зовнішніми факторами;
- принцип ефективності як основи функціонування ринкового механізму;
- принцип соціального партнерства влади – бізнесу – місцевого співтовариства – кола зацікавлених неурядових організацій всіх рівнів[75].

Запропонований підхід до розвитку сільського зеленого туризму враховує принципи світового етичного кодексу туризму. Ставлення до сільського зеленого туризму характеризується, зокрема, такими положеннями:

а) Природний туризм та екотуризм є особливо цінними та збагачувальними формами туризму, оскільки вони виявляють повагу до природної спадщини та місцевого населення та поважають потенціал туристичних місць.

б) Розвиваючи індустрію туризму, необхідно приділяти особливу увагу вразливим сільським і гірським районам, для яких туризм часто є однією з рідкісних можливостей розвитку в умовах занепаду традиційних видів господарської діяльності.

в) туристична політика повинна реалізовуватися таким чином, щоб вона сприяла підвищенню рівня життя населення відвідуваних територій і задовольняла їх потреби; містобудівне та архітектурне планування та функціонування туристичних центрів і засобів розміщення повинні передбачати їх максимальну інтеграцію в місцеве соціально-економічне середовище; за всіх рівних умов спочатку слід шукати можливість найму місцевої робочої сили[70].

Сільський туризм – галузь туристичної індустрії, орієнтована на використання природних, культурних, історичних та інших ресурсів села та його особливостей для створення комплексного туристичного продукту.

Обов'язковою умовою є розміщення туристичних засобів розміщення (як правило, індивідуальних, спеціалізованих) у сільській місцевості (або малих містах без промислової та багатоповерхової забудови). Малі міста є системною складовою сільської місцевості, тому їх туристичні ресурси разом із ресурсами села утворюють загальний (єдиний) туристичний ресурс території.

Тому, розробляючи стратегію розвитку сільського зеленого туризму в Україні, ми виходимо з такої позиції. Тому сільський зелений туризм слід розглядати як перспективний напрямок розвитку туризму для українського регіону в цілому.

Слід зазначити, що на світовому рівні не існує загального поняття сільського зеленого туризму, чи хоча б термінологічної єдності, хоча існує низка

загальноприйнятих принципів і підходів. Існує кілька абсолютно різних концепцій сільського зеленого туризму з різними цілями і завданнями, розроблених з урахуванням конкретних умов і практикуються в різних групах країн. Водночас у багатьох країнах сільський зелений туризм розглядається як один із провідних напрямів розвитку національної індустрії туризму, що відображено в національних стратегіях розвитку туризму [21].

Міжнародна (переважно європейська) практика показує, що розвиток сільського зеленого туризму у формі малого сімейного готельного бізнесу є основною соціально-економічною програмою переведення частини аграрного населення з виробничої сфери у сферу послуг. Його завдання – дати поштовх розвитку сільськогосподарських регіонів та їх населення шляхом організації нової специфічної галузі місцевого господарства. Окрім економічних, ця державна політика спрямована на соціальні та соціокультурні цілі: зупинити деградацію сільських територій, їх обезлюднення та наростання негативних соціальних явищ, зберегти та частково відтворити культурну спадщину, самотність населення.

У європейських країнах, де важливим фактором є те, що житловий фонд у сільській місцевості має високий рівень комфортності, стратегія розвитку сільського зеленого туризму ґрунтується насамперед на використанні ресурсів домогосподарств як засобів розміщення та туристичних ресурсів. місцеві громади в цілому (як сільські, так і прилеглі міста). Таким чином, домінуюча стратегія розвитку сільського зеленого туризму в Європі (на основі моделі, детально розглянутої нижче) зосереджена на розвитку малих сімейних підприємств гостинності в сільській місцевості[70].

Ця модель забезпечує такі передумови для впровадження:

- а) наявність безкоштовного або умовно безкоштовного житлового фонду в сільській місцевості (включаючи малі міста);
- б) достатньо високий рівень комфорту та добрий стан цього житлового фонду (як правило, це приватні будинки з автономною системою живлення);

в) системна державна підтримка агротуристичних господарств: прийняття політичного рішення щодо підтримки агротуризму як сфери послуг;

г) організаційне забезпечення: створення спеціальних структур, які надають систематичну допомогу та організують цей сектор туристичної індустрії, а також впровадження інформаційних технологій, що дозволяють створити масштабний ринок сільського зеленого туризму у віртуальній формі;

д) організація асоціацій суб'єктів сільського зеленого туризму, які підтримують портали з базами даних у всьому секторі агротуризму;

е) нормативно-правове (прийняття відповідних законів і державних програм), інформаційне, рекламне та інформаційне забезпечення просування всіх республіканських і регіональних продуктів сільського туризму;

ж) головне – фінансова підтримка (система пільгового кредитування або субсидування агротуристичних господарств)[71].

Описана модель прийнята за зразок у країнах третьої хвилі. Вони, як правило, не мають житлового фонду такого рівня комфортності, як у Західній Європі. Проте державні програми розбудови сектору сільського туризму у них є «зверху», як і в ЄС: на рівні центральної влади прийнято рішення про політику державної підтримки сільського зеленого туризму та пов'язаних з ним програм, створюється система пільгового кредитування агротуристичних підприємств для реконструкції та обладнання будинків для прийому туристів, нац. Асоціації суб'єктів господарювання сільського туризму вже на початковому етапі впроваджують інформаційні технології та підтримують інформаційно-рекламні портали.

У деяких тропічних країнах стратегія розвитку сільського зеленого туризму орієнтована насамперед на створення агропарків, які є переважно державними організаціями, що сприяють розвитку національного сільського господарства та отримують доходи від туризму. Цією інтегрованою моделлю зазвичай керує агентство, відповідальне за розвиток сільського господарства.

Підсумовуючи, можна сказати, що для реалізації будь-якої моделі розвитку сільського зеленого туризму, крім наявності туристичних ресурсів регіону, важливим є розвиток сільських засобів розміщення.

Це означає:

а) наявність вільних або умовно вільних садиб у сільській місцевості (садиб, котеджів, ділянок на території садиб для розміщення наметових містечок, у деяких країнах – історичної забудови сільських палаців, монастирів тощо), які не були спочатку створені. . як готелі, але придатні для переобладнання під туристичне розміщення;

б) будівництво спеціальних сільських туристичних об'єктів – засобів розміщення туристів («національних сіл», «будинків мисливців/рибалок», «культурних центрів», «аграрних парків», кемпінгів тощо), які виконують функцію сільський готель[72].

Отже, у світі є практичний досвід реалізації кількох моделей, пов'язаних із сільським туризмом. Їх можна згрупувати таким чином:

а) Розвиток бізнесу сільського туризму на базі малого сімейного готельного підприємства. Ця модель успішно реалізується в рамках кількох концепцій, які передбачають офіційну реалізацію державної політики переведення сільського населення із сільськогосподарського виробництва у сферу послуг, тобто з комплексною соціально-економічною стратегією. підтримка сільських регіонів прийнята на республіканському рівні. Однією зі складових цієї стратегії є підтримка розвитку мережі закладів розміщення (приватні мікроготелі) на базі існуючого сільського житлового фонду та сільськогосподарських (ферми, пасіки, рибні господарства тощо) та спеціалізованих закладів (спортивні споруди) .), човнові станції, стайні тощо.

б) Будівництво великих та середніх приватних об'єктів сільського туризму в сільській місцевості: спеціалізованих приватних готелів у формі стилізованих «агротуристичних сіл», культурно-етнографічних центрів тощо (характерно для країн із низьким рівнем комфорту проживання) . природні заповідники в сільській місцевості, але туристичний потенціал). Успішна реалізація цієї моделі

потребує, перш за все, інвестиційних ресурсів, як місцевих, так і зовнішніх, а також підтримки відповідних проектів на регіональному та місцевому рівнях.

в) створення державних (або приватних) агропарків. Окрім розвитку індустрії туризму як такої, концепція даної моделі орієнтована на популяризацію та популяризацію досягнень сільського господарства окремої країни, збереження практичних навичок та демонстрацію національних (традиційних) технологій виробництва. У світовій практиці за програму впровадження такої моделі зазвичай відповідає департамент, який відповідає за розвиток сільського господарства (а не туристичної галузі як такої). Будучи багатофункціональними центрами, державні агропарки можуть одночасно вести науково-дослідницьку та селекційну роботу, залишаючись розважальними туристичними об'єктами та постійно діючими виставковими центрами. [73].

Реально реалізовані у світовій практиці стратегії розвитку сільського зеленого туризму зазвичай, крім економічного (комерційного) аспекту, несуть певне ідеологічне навантаження. Розвиток сільського зеленого туризму, як правило, пов'язаний із вирішенням соціокультурних проблем (збереження національної та етнокультурної спадщини, збереження природного та історико-культурного середовища архітектурно-історичного простору, відродження та популяризація традиційних цінностей, стилю життя тощо). У практичному вирішенні останнього провідна роль належить місцевим громадам. Останнім часом у розробці державних стратегій розвитку туризму в низці європейських країн, зокрема, відзначається висока роль територіального самоврядування та місцевих громад у розвитку різних напрямків сільського зеленого туризму. [75].

Як показує світова практика, успіх сільського зеленого туризму як галузі туристичної індустрії забезпечується такими факторами:

1. Висока економічна ефективність моделі на мікроекономічному рівні. Високоєфективна структура витрат на виробництво туристичного продукту забезпечує низьку собівартість і, отже, його високу конкурентоспроможність порівняно з іншими, більш витратними і, отже, дорожчими видами туристичного

продукту. При цьому це дозволяє варіювати пакет туристичних послуг від VIP до найпростіших запитів клієнтів.

2. Висока конкурентоспроможність туристичного продукту за співвідношенням ціна-якість, закладена в його мікроекономічній моделі. Продукт сільського туризму відповідає сучасним вимогам: адресний, комплексний, гнучкий. Сучасна організація агротуризму дозволяє підтримувати конкурентоспроможні ціни порівняно з іншими галузями туристичної індустрії (вартість проживання в агротуризмі нижча, ніж у готельному секторі).

3. Модель задовольняє потреби широкого соціального прошарку – середнього класу (з урахуванням специфіки його життя та потреб), що забезпечує стабільно високий рівень платоспроможного попиту на міжнародному ринку туристичних послуг у сфері агротуризму.

4. Стратегія розвитку сільського зеленого туризму враховує сучасні тенденції індивідуалізації пакету туристичних послуг та зростання індивідуального, сімейного та малогрупового туризму.

5. Ключовим чинником трансформації цього напрямку в галузь туристичної індустрії є політична підтримка регіональної та центральної влади, що підтверджено міжнародним досвідом[76].

6. Необхідним фактором успішного функціонування сфери сільського туризму є використання сучасних інформаційних технологій, створення електронних баз даних та інтерактивних агротуристичних порталів..

Специфіка ситуації на Україні:

1. Відсутність загальноприйнятої національної стратегії розвитку сільського зеленого туризму.

На загальнонаціональному рівні в Україні така стратегія відсутня.

На регіональному рівні: у деяких українських регіонах регіональна влада веде пошук прийнятної для українських умов стратегії розвитку сільського зеленого туризму з урахуванням європейського досвіду та існуючих умов. Підходи до розвитку сільського зеленого туризму формулюються у регіональних програмних документах. Як правило, за зразок приймається модель розвитку

сільського туристичного сектора, що практикується в європейських країнах – створення на базі існуючого житлового фонду мережі малих сімейних готелів та інших сільських туристичних об'єктів, проте не враховується ключовий елемент її функціонування – значна державна (наднаціональна – на рівні ЄС, національна та регіональна) підтримка, передусім фінансова, організаційна, інфраструктурна, як мінімум, на перших етапах становлення цього сектора[78].

На місцевому рівні (муніципальні освіти, національні парки, особиста підприємницька ініціатива): робляться спроби реалізації сільських туристичних інвестиційних проектів, створення окремих сільських туристичних господарств та мікромереж. Проте, концептуального оформлення місцеві ініціативи не отримали.

2. Відсутність чітко сформульованої державної політики щодо сільського зеленого туризму, відповідно, системи нормативно-правового забезпечення цього виду діяльності.

Слід зазначити, що на даний момент у нашій країні відсутня чітко сформульована політика щодо розвитку сільського зеленого туризму, якщо її розуміти як цілеспрямовану діяльність державних, громадських та приватних структур з розробки та реалізації методів, механізмів та інструментів впливу правового, економічного, соціального та іншого характеру з метою забезпечення сталого ефективного розвитку сільського туристичного сектора, задоволення внутрішнього та зовнішнього попиту на турпослуги та товари при раціональному використанні наявного туристичного потенціалу.

3. Рух йде «знизу» - лише на рівні приватної ініціативи та ініціативи державних і, рідше, регіональної влади - за відсутності координації «згори» (національної концепції та державної політики), як це було у країнах, де успішно розвивається сектор сільського зеленого туризму[88].

Нормативно-правова основа для сільської туристичної діяльності.

На жаль, незважаючи на наявні в Україні реальні приклади організації сільської туристичної діяльності, слід констатувати практичну відсутність в

Україні нормативно-правової бази, що спеціально регулює сільську туристичну діяльність як таку:

а) в існуючих державно нормативно-правових актах, що регулюють діяльність у сфері туризму, та державних програмних документах у галузі туризму поки що відсутня навіть згадка про поняття «сільський зелений туризм» (сільський туризм, «зелений» туризм, «еко-агротуризм», «фермерський туризм» чи ін. термінів, що застосовуються в нашій країні та міжнародній практиці для позначення виду туристичної діяльності, що розглядається).

б) спеціальне державне законодавство, регулююче діяльність у сфері сільського туризму, поки не має.

в) відсутні стандарти та нормативи, які застосовуються у сфері сільського туризму як специфічного сектору туріндустрії та – одночасно - приносить дохід додаткової (несільськогосподарської, невиробничої, альтернативної) форми діяльності сільського населення. Треба особливо наголосити, що стандарти та нормативи, що діють в Україні у сфері готельного та рекреаційного бізнесу, не можуть механічно переноситися на сектор малого сімейного готельного бізнесу на селі через специфіку останнього[41].

За відсутності спеціальних нормативно-правових актів доводиться керуватися правовими нормами, які встановлюються законодавством вищого порядку і застосовні до сільської туристичної діяльності, і нормативно-правовими актами, що регулюють окремі аспекти сільської туристичної діяльності. Розробка відповідної нормативно-правової бази сільської туристичної діяльності є необхідною умовою успішного розвитку цього сектора туріндустрії.

Мета і завдання стратегії розвитку сільського зеленого туризму:

Стратегічна мета соціально-економічної політики: підвищення рівня та якості життя населення, насамперед – жителів провінції. Звідси випливають головні цілі та завдання державної політики у галузі екоагротуризму:

Головна мета: створення в Україні сучасного вискооефективного, конкурентоспроможного та прибуткового сільського туристичного сектора на

основі використання всіх ресурсів сільської місцевості за умови їх збереження, заощадження та відтворення.

Основні завдання:

1. Формулювання державної політики підтримки сільського зеленого туризму як альтернативної (додаткової) що приносить дохід діяльності населення сільській місцевості та малих міст України.

2. Розробка стратегії розвитку сільського зеленого туризму на державному і регіональному рівні, де визначалися напрями (модель чи моделі розвитку) сільського зеленого туризму з урахуванням української (загальнонаціональної) і регіональної специфіки.

3. Розробка державної цільової програми розвитку сільського зеленого туризму як доходного сектора муніципальної економіки сільських округів і міст української провінції, яка передбачала б формування механізмів нормативно-правового, фінансового, організаційного, інформаційного забезпечення розвитку сільського зеленого туризму на всіх трьох рівнях - загальноукраїнському, регіональному, місцевому.

4. Створення умов для різноманітних і комплексних сукупних регіональних і муніципальних сільських туристичних товарів, конкурентоспроможних на внутрішньому (внутрішньоукраїнський туризм) і зовнішньому (іноземний в'їзний туризм) ринках[52].

Сільський зелений туризм може розглядатися як найважливіша галузь, що носить комплексний характер, точка зростання місцевих угруповань.

Розглянемо аспекти стратегії розвитку сільського зеленого туризму:

1. Економічний аспект:

- джерело доходу для сільського населення у ситуації кризи аграрного сектору та деградації сільських регіонів;
- вбудовування в новий сектор туріндустрії, що динамічно розвивається, що передбачає застосування ІТ, сучасну організацію роботи галузі (виробництво та збут конкурентоспроможного турпродукту);

- використання переважно незатратних ресурсів, насамперед природної, соціокультурної та історичної спадщини;

- мікроекономічний аспект: внесок у покращення власного будинку та садиби – підвищення їхньої ринкової вартості;

2. Соціокультурний аспект:

- взаємодія села з жителями великих міст та мегаполісів (ефект культурного та психологічного взаємозбагачення при спілкуванні);

- з'являється нова точка відліку та задається планка для розвитку;

- «відносини господар – гість» та затребуваність пропозиції місцевого співтовариства передбачають підвищення самооцінки мешканців села;

3. Етнокультурний аспект:

- можливість активізувати ресурси;

- пропагування національних культурних традицій;

4. Особистісний аспект:

- розвиток особистості, передусім, приймаючих: необхідність набувати нові знання, навички, підвищувати кваліфікацію організації прийому гостей тощо;

- підвищення самооцінки особистості: свідомість самостійності, опора на власні сили, ресурси власного господарства;

5. Соціальний аспект:

- кооперація на рівні місцевої громади у створенні повноцінного турпродукту зрештою призводить до покращення соціально-психологічного клімату у цій громаді;

- сільський зелений туризм відсікає деструктивні верстви та орієнтований створення умов успішного розвитку та кількісного зростання авангарду місцевого суспільства[71].

Враховуючи специфіку нашої країни, передусім величезне розмаїття регіональних і місцевих умов України, ми вважаємо, що національна концепція розвитку сільського зеленого туризму має зводитися до одного напрямку (моделі). Вона могла б включати кілька перспективних для умов, причому в різних

туррегіонах як базові для розробки концепцій могли б бути різні моделі – залежно від тих цілей, які ставляться у конкретному випадку.

Для України перспективними можуть бути наступні напрямки (моделі):

1) Створення регіональних мереж сільського туризму шляхом розвитку малого, сімейного та індивідуального сільського туристичного бізнесу на основі існуючих ресурсів сільського туризму: засобів розміщення (малі сімейні готелі) та інфраструктури сільського туризму (включаючи різноманітні об'єкти сільського туризму та види бізнесу). , пов'язані з наданням послуг сільського туризму). Організація ефективно працюючої мережі приватних сільських туристичних садиб поблизу туристичного регіону потребує створення системи державної підтримки лише на рівні центру або, принаймні, лише на регіональному рівні.

2) Відтворення соціокультурного середовища історичного поселення – «історичного села», «національного села» чи іншого типу поселення, відтворення соціокультурного середовища інших історичних об'єктів (дворянських і купецьких маєтків, монастирів тощо).

3) Створення великих і середніх спеціалізованих сільських туристичних об'єктів, спрямованих на прийом туристів і організацію їх повноцінного відпочинку. Це можуть бути спеціалізовані центри (спортивні, культурні, кулінарні тощо), стилізовані «сільські туристичні села», а також «рибальські», «мисливські села» тощо.

4) Створення державних і приватних агропарків як великих багатофункціональних туристичних, виставкових, рекламно-експозиційних, культурно-агітаційних, науково-виробничих тощо комплексів, які мають у своєму розпорядженні засоби розміщення та відповідну інфраструктуру. [79].

Модель 1. Створення регіональних сільських злених туристичних мереж.

Вирішення проблеми формування ринку на початковому етапі передбачає:

- у сфері організаційного забезпечення – створення об'єднань суб'єктів сільського туристичного бізнесу (функції: консультування бажаючих займатися сільським туризмом з усіх питань; реєстрація; організація каналів

мікрокредитування об'єктів сільського туризму; організація первинного інформаційного забезпечення – картографічного тощо); організація рекламно-маркетингової діяльності у сфері сільського зеленого туризму; переклад туристичного продукту в інформаційну форму; атестація в майбутньому);

- у сфері інформаційного забезпечення – формування на основі цих об'єднань масштабних інтерактивних баз даних, які фактично створюють як завгодно широкий ринок місцевих туристичних продуктів у формі інформації;

- у сфері правового забезпечення – доповнення нормативної бази необхідними актами та нормативними актами (з урахуванням регіональної специфіки);

- у сфері фінансового забезпечення – організація системи пільгового кредитування об'єктів сільського туризму (мікрокредитування підприємств сільського туризму), фінансування необхідних програм професійної підготовки (перепідготовки), як стратегічне завдання – фінансування інфраструктури села (переважно дороги, електро- та водопостачання, телефон) ;

- вирішення всіх вищезазначених проблем потребує політичної підтримки влади – принаймні на регіональному рівні, як показує досвід Заходу, цього буде достатньо для запуску ринкового механізму у сфері сільського зеленого туризму. Проте всі ці проблеми однозначно вирішуються грамотніше, простіше і швидше за наявності політичної підтримки центру – відповідної державної програми (підпрограми розвитку сільського зеленого туризму як «точки зростання» української провінції), яка забезпечує належну юридичну та фінансову підтримку. У цьому випадку цю діяльність слід розглядати як стратегічний соціально-економічний та суспільно-політичний проект підтримки українського села та української провінції загалом, що потребує політичного рішення на рівні уряду та міжвідомчої координації. [64].

Необхідні умови для перетворення сульського зеленого туризму на сектор туріндустрії:

Пропозиція якісного, сучасного, комплексного та спеціалізованого турпродукту.

Переведення турпродукту в інформаційну форму та створення відповідальних за це структур.

Канали інформаційного забезпечення клієнта (інформаційно-пошукові мережі, інтернет-портали, картографічне забезпечення, реклама туристичного регіону).

Державна стратегія розвитку сільського зеленого туризму та програма (мінімум регіональна) підтримки сільського зеленого туризму.

Державна система пільгового кредитування чи навіть дотування сільських туристичних господарств на стартовому етапі.

Державні програми вдосконалення макроінфраструктури туризму – дорожнього будівництва тощо.

Створення громадської чи державної асоціації, що об'єднує суб'єктів сільського зеленого туризму.

Просування сільського туристичного продукту на ринок, активна рекламно-пропагандистська кампанія[52].

Як зазначалося вище, у цій моделі існує два варіанти запуску ринкового механізму – оптимум першого порядку (підтримка Центру) та оптимум другого порядку (підтримка Регіону). При тому, що на рівні окремих об'єднань формування масштабного ринку сільських туристичних пропозицій неможливо, в процесі утворення цього ринку належить найважливіша і незамінна роль безпосереднього виробника сільського туристичного продукту.

1. Державна підтримка на національному рівні.

Державна підтримка на національному рівні вирішує завдання перетворення сільського зеленого туризму на дохідний сектор сучасної туріндустрії, що швидко розвивається..

Державна підтримка на національному рівні означає розробку державної політики підтримки даної моделі сільського зеленого туризму та відповідної програми її реалізації, де передбачено як мінімум:

- нормативно-правове забезпечення сільської туристичної діяльності на рівні національного законодавства;

- фінансова підтримка: ведення системи державного пільгового кредитування сільських туристичних господарств;
- освіта асоціації суб'єктів сільського туристичного бізнесу з філіями з туррегіонів;
- допомога в організації застосування ІТ (створення та підтримка відкритого національного порталу з потужною інформаційною базою даних);
- рекламно-інформаційна підтримка з боку держави сукупного національного сільського туристичного продукту та ін.

Політичне рішення про підтримку розвитку сільського зеленого туризму з боку держави ухвалюється вже на початковому етапі. Відповідно, відразу розробляються спеціальні державні програми розвитку сільського зеленого туризму, за підтримки влади утворюються необхідні для функціонування цієї галузі державні, громадські або приватно підприємницькі оргструктури – об'єднання сільських туристичних господарств та агентства, що ведуть електронні бази даних (інтерактивні портали). Це, крім інших – об'єктивних – умов, є найважливішим чинником прискореного розвитку сільського туристичного сектора у низці країн і призводить до непоганих результатів[41].

2. Підтримка лише на рівні регіонів.

Підтримка лише на рівні регіонів вирішує завдання створення прибуткового сектору туріндустрії на рівні туррегіону та, відповідно, прибуткового сектора економіки даного регіону. На сьогодні на Україні саме регіональні адміністрації беруть організуючу функцію у справі розвитку сільського зеленого туризму. До речі, так було і в країнах «першої хвилі», де спершу було прийнято рішення та відповідні закони та програми на рівні регіонів, а потім уже сільська туристична ініціатива отримала підтримку та була законодавчо оформлена центральною владою та на рівні ЄС – у рамках Загальної сільськогосподарської політики ЄС. При цьому роль регіональної влади залишається постійно високою і далі – у вирішенні завдань формування туристично-привабливого іміджу регіону, просування сукупного турпродукту регіону на зовнішній ринок та ін. задач регіонального рівня.

3. Роль та функції муніципальних утворень у розвитку сільського зеленого туризму як сектору туризму[88].

Запуск ринкового механізму функціонування сільського туристичного сектора зусиллями окремих модлей неможливий – це визначається характером ринку. Однак роль модлей в організації роботи цього сектора критично важлива внаслідок того, що вони виконують специфічні та унікальні функції:

1. Переведення місцевого турпотенціалу в активний турресурс та забезпечення виконання рамкових умов розвитку сільського зеленого туризму.

Рамкові умови:

Туристичні ресурси сільської місцевості (природні, історичні та ін.).

Екологічна чистота місця (при цьому віддаленість від великих центрів може бути не мінусом, а плюсом).

Доступність місця (хороші під'їзні колії – ключовий фактор).

Наявність сучасних засобів зв'язку.

Забезпечення безпеки господаря та гостя.

Забезпечення виконання санітарно-гігієнічних норм.

Забезпечення відповідного запиту клієнта рівня комфорту.

2. Модель – головний і єдиний виробник сільського туристичного продукту цієї дестинації.

Туристичний потенціал конкретної сільської місцевості – як природний, і культурно-історичний – перетворюється на туристичний ресурс (те, що можна будь-якої миті використовувати у організації маршрутів, екскурсій, дозвілля туристів) на місцевому рівні. Саме тут створюються та обладнуються засоби розміщення та харчування, розробляється комплексний пакет туристичних послуг – турпродукт, що реалізується у цій місцевості. Інакше кажучи, лише на рівні реалізується концепція «трьох А».

Виконання концепції «трьох А»: атракції (пам'ятки + наявність пропозиції щодо культурно-розважальної програми) – засоби розміщення та харчування – доступність місця (можливість в'їзду/проїзду доставки + дороги)[70]

3. Провідна роль моделі у забезпеченні виконання необхідних умов успішної реалізації сільського туристичного продукту:

- індивідуальний образ місця (дестинації);
- інформаційна підтримка турпродукту (карти, путівники, схеми, покажчики);
- розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури;
- робота з населенням та ін.

Таким чином, при формуванні сільського туристичного сектора туризму має на увазі активну роль моделі, причому не тільки владних структур, а й партнерства влади-бізнесу-місцевої спільноти у виробництві сукупного місцевого турпродукту[18].

Модель 2. Відтворення соціокультурного середовища історичного поселення чи історичних об'єктів.

Відтворення соціокультурного середовища поселення – «історичного села», «національного села» чи іншого типу поселення – конюшні тощо, відтворення соціокультурного середовища інших історичних об'єктів (дворянських і купецьких садиб, монастирів, соборів тощо). собори тощо). тощо). Якщо ця модель покладена в основу стратегії розвитку сільського зеленого туризму, то завдання щодо її реалізації вирішуються на всіх трьох рівнях управління, але визначальним є регіональний та місцевий. Цей шлях потребує відповідного нормативно-правового забезпечення на національному, регіональному та місцевому рівнях, а також значних зовнішніх і внутрішніх інвестицій, розробки спеціальних комплексних проектів, масштабних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. [57].

Модель 3. Створення великих та середніх спеціалізованих сільських туристичних об'єктів.

Це можуть бути спеціалізовані центри (спортивні, культурні, кулінарні тощо), стилізовані «сільські зелені туристичні села», а також «рибальські», «мисливські села» тощо, орієнтовані на прийом туристів та організацію їхнього повноцінного відпочинку. Якщо ця модель закладається в основу стратегії

розвитку сільського зеленого туризму, завдання, пов'язані з її реалізацією вирішуються на рівні регіону. Цей шлях передбачає підтримку місцевої та регіональної влади, приватну (місцеву, зовнішню чи спільну) ініціативу, наявність великих приватних інвестицій та ресурсів для розробки відповідних великих та середніх комплексних проектів [10].

Модель 4. Створення державних та приватних сільськогосподарських парків.

Створення державних та приватних сільськогосподарських парків як великих багатофункціональних туристичних, виставкових, рекламно-експозиційних, культурно-пропагандистських, науково-дослідних, виробничих і т. д. комплексів, що мають у своєму розпорядженні засоби розміщення та відповідну інфраструктуру. У принципі, такий напрямок у світовій практиці курується державним відомством, відповідальним за аграрний сектор (як правило, міністерством) і, відповідно, передбачає великі державні або приватні інвестиції та розробку відповідних комплексних проектів[38].

Комплексний характер стратегії розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Кожна з перерахованих моделей розвитку сільського зеленого туризму в тій чи іншій мірі апробована у світовій практиці. На наше глибоке переконання, стратегія розвитку сільського зеленого туризму в українській провінції може і повинна мати комплексний характер: в силу величезного розмаїття умов на території нашої країни в неї можуть бути закладені всі ці (а можливо і деякі інноваційні) напрямки (моделі), причому їх практична реалізація залежатиме від вибору лише на рівні регіонів. Кожна з розглянутих моделей потребує різного ступеня участі владних структур трьох рівнів. Цей аспект слід враховувати під час розробки регіональних комплексних стратегій та виборі моделей. Необхідно наголосити, що реалізація популярної зараз моделі «гостових мереж» вимагає держпідтримки центру або, як мінімум регіону, насамперед політичної, фінансової та правової.

Крім політичної підтримки влади трьох рівнів, ключовим для розвитку сільського зеленого туризму є вирішення завдань нормативно-правового,

фінансового, інформаційного та організаційного забезпечення, а також підготовки кадрів. Проте виробництво сільського туристичного продукту у своїй основі є колективним та потребує партнерських відносин влади – бізнесу – місцевої спільноти. Розвиток сільського зеленого туризму як сектору української туріндустрії вимагатиме партнерства влади – бізнесу – місцевих громад – широкого кола зацікавлених неурядових організацій усіх рівнів. Істотну роль координації цього процесу можуть зіграти інститути міжмуніципальної кооперації та об'єднання суб'єктів сільського зеленого туризму.

Очікувані результати реалізації стратегії розвитку сільського зеленого туризму в українській провінції:

1. Розвиток сільського зеленого туристичного сектора в українській провінції може і має стати важливою точкою зростання – економічного, соціального, культурного та духовного.

2. Найважливішим результатом розвитку сільського зеленого туризму має стати соціокультурний та духовний ефект у результаті активізації місцевих творчих ресурсів, збереження та розвиток національної природної, історико-культурної та духовної спадщини, підвищення самооцінки місцевих спільнот, поява позитивної соціальної перспективи.

3. Тур галузь є локомотивом розвитку економіки регіонів, даючи досить швидко віддачу до бюджетів, з одного боку, та ініціюючи зростання супутніх галузей, що насамперед забезпечують макро- та мікроінфраструктуру туризму.

4. Тур галузь розглядається як одна з найбільш продуктивних у плані генерування нових робочих місць. Сьогодні для української глибинки розвиток сільського зеленого туризму – це з ефективних способів збільшення кількості робочих місць, зокрема кваліфікованих працівників.

5. Реалізація потужного потенціалу сільських регіонів на основі розвитку сільського туристичного сектора має допомогти у подоланні економічної, соціальної та духовної кризи української провінції.

ВИСНОВКИ

Провівши дослідження на тему: «Сільський зелений туризм в Україні: сучасні проблеми та перспективи розвитку», ми зможемо зробити наступні висновки.

Аналіз терміна «сільський туризм» у сучасній науковій літературі дозволяє стверджувати, що більшість авторів наводять такі терміни, як «агротуризм», «агроекотуризм», «сільський туризм» як синоніми цього визначення. У зв'язку з тим, що не всі автори погоджуються з такою позицією, можна припустити, що термін «сільський туризм» буде уточнюватись і вдосконалюватись. Соціально-економічне значення розвитку сільського зеленого туризму полягає в тому, що: стимулює розвиток селянських господарств, які займаються зеленим туризмом; сприяє розвитку місцевої інфраструктури; сприяє реалізації надлишків сільськогосподарської продукції, збільшенню додаткових доходів жителів села та відрахувань до місцевих бюджетів; активізує місцевий ринок праці, підвищує зайнятість, утримує молодь на селі, зменшуючи потребу в іноземних заробітках; сприяє охороні туристичних ресурсів, насамперед збереженню етнокультурної самобутності; створює можливості для змістовного відпочинку малозабезпечених верств населення; сприяє підвищенню культурного рівня жителів села та вихованню екологічної свідомості.

На сьогодні існує велика кількість запропонованих методик дослідження розвитку сільського зеленого туризму. Але вважаємо, що відомі наукові підходи не дають достатньої інформації щодо рівня розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України як перспективного на сьогодні виду діяльності. Застосування запропонованої методології дає змогу визначити, на якому етапі трансформації знаходяться досліджувані процеси, а також рівень розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України, що у свою чергу дасть можливість швидко та з низькими витратами ресурсів визначити пріоритетні механізми розвитку цього виду діяльності у відповідних регіонах України.

Україна має високий туристично-рекреаційний потенціал. На його території зосереджено унікальні природні та рекреаційні ресурси, об'єкти національної та світової культурно-історичної спадщини, де відбуваються важливі економічні, культурні та соціальні події. Багато регіонів мають широкий спектр потенційно привабливих туристичних об'єктів та комплексів, що користуються великою популярністю у вітчизняних та зарубіжних туристів. Таким чином, зелений сільський туризм являє собою вид туризму, що здійснюється в сільській місцевості і передбачає вивчення місцевих туристичних ресурсів, участь туристів у різних традиційних заходах, а також включає розміщення та організоване харчування туристів у конкретних туристичних структурах: тур; гостьові будинки; агротуристичні пансіонати; селянські господарства та ін.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що подальший розвиток підприємницької діяльності у сфері сільського туризму формуватиметься за рахунок диверсифікації таких видів суб'єктів господарювання в рамках чинного державного механізму: регулювання; підприємницька діяльність: надання характерних та супутніх туристських послуг, реалізація туристських товарів та послуг підприємства як турагент; залучення місцевого населення до підприємницької діяльності з туристичного супроводу індивідуальних туристів та туристичних груп; посередницькі послуги з бронювання та оренди «особняків», «таунхаусів» як окремих нежитлових засобів розміщення, визначених державним стандартом.

Розвиток сільського туризму в регіонах дозволить формувати комплексні високоякісні туристичні продукти, що, у свою чергу, підвищить конкурентні переваги сільської місцевості та регіонів України. Основними перевагами створення сільського зеленого туризму на регіональному рівні визначено:

- можливість спільного використання інфраструктури регіону;
- можливість спільного маркетингу;
- організація просування туристичних продуктів учасників кластеру;
- розвиток та просування сільських регіональних брендів;

- участь у спільних освітніх та наукових заходах тощо.

Таким чином, за результатами дослідження можна зробити висновок, що сільський туризм в сучасних умовах, враховуючи карантинні обмеження та поширення пандемії, має перспективи розвитку. Визначено, що основним інструментом розвитку регіонів України є кооперація суб'єктів господарювання на селі. Одним із таких напрямків співпраці є формування та розвиток середовища сільського туризму. Доведено, що політика сільського зеленого туризму є успішною і набула поширення практично у всіх країнах світу. Сьогодні в Україні відсутні державні програми розвитку кластерів, немає єдиного представництва – представника кластерів України.

Формування та розвиток сільського зеленого туризму в регіонах дозволить формувати комплексні якісні туристичні продукти, що в свою чергу підвищить конкурентні переваги сільської місцевості зокрема та регіонів України в цілому. Основними перевагами середовища туристичних регіонів є: можливість спільного використання інфраструктури; здійснення спільного маркетингу; організація збуту туристичних продуктів учасників кластеру; розвиток та просування регіональних брендів сільської місцевості; участь у спільних освітніх та наукових заходах тощо.

Незважаючи на важливість наявних передумов для розвитку сільського зеленого туризму, варто також звернути увагу на проблеми, які обмежують та гальмують цей процес в умовах соціально-економічної кризи в Україні, а саме: відсутність відповідної законодавчої бази. рамка. рамка. підтримка розвитку сільського зеленого туризму;

- механізм раціонального та екологічно чистого використання природного, історико-культурного потенціалу для туризму;
- державне регулювання сільського зеленого туризму та політико-економічна нестабільність;
- неефективне податкове регулювання;
- недостатня освіта та організаційна підготовка фермерів;
- демонстрація маркетингової та рекламної стратегії;

- низька привабливість іміджу України в очах іноземців

Усунення сучасних соціально-економічних проблем сільської місцевості можливе шляхом розвитку сільського зеленого туризму шляхом залучення громадян України до участі в його розвитку та визнання статусу сільського зеленого туризму як важливої допоміжної ланки в туристичній галузі України. який позитивний вплив сільського зеленого туризму на вирішення соціально-економічних проблем села. Перш за все, це підвищує зайнятість сільського населення, сприяє диверсифікації його діяльності через пошук торговельної ніші, яка забезпечує максимальний прибуток, підвищує стабільність у конкурентному середовищі та знижує виробничо-економічні та фінансові ризики. . . Важливою умовою забезпечення сталого розвитку рекреації в українському селі, враховуючи сучасний стан економіки, є створення регламентованих партнерських відносин між державою, бізнесом та професійними громадськими організаціями, а також з урахуванням потреб сільського садівництва у розробленні та затвердженні загальнодержавних і місцевих програм соціально-економічного розвитку України.

Стратегія розвитку сільського зеленого туризму в Україні - це система поглядів на забезпечення умов розвитку агротуристичного сектора туріндустрії як високоефективної, маловитратної, конкурентоспроможної галузі місцевої економіки, має позитивний соціокультурний ефект для місцевих спільнот і українського суспільства в цілому.

Розвиток сільського зеленого туризму як сектору української туріндустрії вимагатиме партнерства влади – бізнесу – місцевих громад – широкого кола зацікавлених неурядових організацій усіх рівнів. Істотну роль координації цього процесу можуть зіграти інститути міжмуніципальної кооперації та об'єднання суб'єктів сільського зеленого туризму.

Очікувані результати реалізації стратегії розвитку сільського зеленого туризму в українській провінції:

1. Розвиток сільського зеленого туристичного сектора в українській провінції може і має стати важливою точкою зростання – економічного, соціального, культурного та духовного.

2. Найважливішим результатом розвитку сільського зеленого туризму має стати соціокультурний та духовний ефект у результаті активізації місцевих творчих ресурсів, збереження та розвиток національної природної, історико-культурної та духовної спадщини, підвищення самооцінки місцевих спільнот, поява позитивної соціальної перспективи.

3. Тур галузь є локомотивом розвитку економіки регіонів, даючи досить швидко віддачу до бюджетів, з одного боку, та ініціюючи зростання супутніх галузей, що насамперед забезпечують макро- та мікроінфраструктуру туризму.

4. Тур галузь розглядається як одна з найбільш продуктивних у плані генерування нових робочих місць. Сьогодні для української глибинки розвиток сільського зеленого туризму – це з ефективних способів збільшення кількості робочих місць, зокрема кваліфікованих працівників.

5. Реалізація потужного потенціалу сільських регіонів на основі розвитку сільського туристичного сектора має допомогти у подоланні економічної, соціальної та духовної кризи української провінції.

РЕЗЮМЕ/ RESUME

Тема: Сільський зелений туризм в Україні: сучасні проблеми та перспективи розвитку

Мета дослідження: є аналіз теоретико-методологічних уявлень про роль і місце сільського зеленого туризму в Україні на основі виявлення і вивчення тенденцій і особливостей його розвитку в умовах сучасного ринку.

Відповідно до мети поставили такі завдання:

1. Розглянути сутність сільського зеленого туризму та його значення у розвитку туризму;
2. Визначити методичні підходи до оцінки сільського зеленого туризму;
3. Зробити географічну оцінку центрів зеленого сільського туризму в Україні;
4. Зробити аналіз організації сільського зеленого туризму в Україні;
5. Зробити оцінку потенціалу для розвитку зеленого сільського туризму в Україні;
6. Визначити сучасні проблеми розвитку сільського зеленого туризму в Україні;
7. Розробити стратегію розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Об'єкт дослідження: сільський зелений туризм в Україні.

Предмет дослідження: сільський зелений туризм в Україні: сучасні проблеми та перспективи розвитку.

Методи дослідження. абстрактно-логічний (для теоретичного з узагальнення та формулювання висновків); узагальнення та систематизації (для визначення сутності понять «зелена» економіка, «сільський зелений туризм», статистико-економічний – для оцінки фактичного розвитку зеленого туризму у регіоні; розрахунково-конструктивний (для розробки бізнес-плану); SWOT – аналіз (для вибору та обґрунтування конкурентної стратегії розвитку зеленого туризму).

Результати дослідження спрямовані на те, щоб надати змогу органам виконавчої влади у сфері туризму та органам місцевого самоврядування підвищити ефективність важелів розбудови підприємницького сектору та розвинути соціальну інфраструктуру сільського зеленого туризму в Україні.

Ключові слова, сільський, зелений, туризм, стратегія, розвиток.

RESUME

Topic: Rural green tourism in Ukraine: modern problems and development prospects

The purpose of the study: there is an analysis of theoretical and methodological ideas about the role and place of rural green tourism in Ukraine based on the identification and study of trends and features of its development in the conditions of the modern market.

In accordance with the goal, the following tasks were set:

1. Consider the essence of rural green tourism and its importance in the development of tourism;
2. Determine methodical approaches to the assessment of rural green tourism;
3. To make a geographical assessment of green rural tourism centers in Ukraine;
4. Analyze the organization of rural green tourism in Ukraine;
5. To assess the potential for the development of green rural tourism in Ukraine;
6. Identify the current problems of the development of rural green tourism in Ukraine;
7. Develop a strategy for the development of rural green tourism in Ukraine

Object of research: rural green tourism in Ukraine.

Research subject: rural green tourism in Ukraine: modern problems and development prospects.

Research methods. abstract-logical (for theoretical 3 generalization and formulation of conclusions); generalization and systematization (to determine the essence of the concepts "green" economy, "rural green tourism", statistical and economic - to assess the actual development of green tourism in the region; calculation and constructive (to develop a business plan); SWOT - analysis (to select and substantiation of a competitive strategy for the development of green tourism).

The results of the study are aimed at enabling executive authorities in the field of tourism and local self-government bodies to increase the effectiveness of levers for the development of the business sector and to develop the social infrastructure of rural green tourism in Ukraine.

Key words, rural, green, tourism, strategy, development.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про туризм» редакція від 11 лютого 2015 року №124-VIII Відомості Верховної Ради України (ВВР) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
2. Проект Закону України «Про сільський зелений туризм». URL: <http://goodpro.zp.ua>.
3. Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності у конкурентному середовищі»: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків / колектив авторів; Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 2020. 232 с.
4. Cautiously optimistic: Chinese consumer behavior post-COVID-19 // McKinsey and Company. – 2020. – April. [Електрон-ний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/cautiously-optimistic-chinese-consumer-behavior-post-covid-19>
5. Антонов О. І. Проблеми і ризики становлення і розвитку малого підприємництва у сільському зеленому туризмі та шляхи їх подолання / О. І. Антонов, Я. А. Плевако *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2022. № 1. С. 17–23.
6. Апілат О. В. Підвищення якості послуг в туризмі : Автореф. дис...канд. екон. наук: 08.06.01. / О. В. Апілат / НАН України. Харків, 2011. 17 с.
7. Багрій М. В. Вдосконалення державного регулювання туристичної привабливості сільських територій. *Агросвіт*. 2014. № 14. С. 69-72.
8. Безносюк В. Д. Організаційно-економічне та інформаційне забезпечення розвитку туристично-оздоровчого комплексу в регіонах України: Автореф. дис...канд.економ.наук: 08.10.01 / В. Д. Безносюк / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. Львів, 2011. 19 с.
9. Бондаренко В. М. Сільський зелений туризм Вінниччини: проблеми та перспективи розвитку *Серія: Економічні науки*. 2015. № 40. С. 12-19.

- 10.Булах Т.М. Сільський туризм як перспективний напрям для соціально-економічного розвитку села. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2020. № 11. С. 143–147.
- 11.Вахович І.М., Матвійчук Л.Ю, Смаль Б.А.. Розвиток індустрії гостинності в сучасних умовах: тенденції та заходи посилення конкурентних переваг. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 2021. 6(41), 494– 502.
- 12.Власенко І. В. Стан підприємництва у сфері сільського зеленого туризму в Україні та за кордоном *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій*. 2017. № 76. С. 26-30.
- 13.Габа М. І. Сільський зелений туризм – перспективний вид туризму для реформування економіки України *Інтелект XXI*. 2016. № 2. С. 88-94.
- 14.Гварліані Т. Є. Сільський та аграрний туризм як специфічні види туризму Т.Є. Гварліані, О.М. Бородін// *TERRAECONOMICUS*. 2021. 9 Т. № 4. С. 61-65
- 15.Герасименко В. Г. Аграрний туризм як вид підприємництва: монографія / В. Г. Герасименко, С. Г. Нездоймінов. Одеса: Пальміра, 2021. 178 с.
- 16.Герасименко В.Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / В. Г. Герасименко, Г. К. Бедрадіна, С. С. Галасюк та інші / за заг. ред. В. Г. Герасименко. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с.
- 17.Герасимчук З. В. Регіональна політика розвитку рекреаційної сфери: механізм формування та реалізації / З. В. Герасимчук, М. В. Глядіна. Луцьк : «Надстир'я», 2016. 161 с.
- 18.Герасимчук З.В., Лютак О.М. Регіональна політика транскордонного співробітництва: механізм формування та реалізації: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2020. 188 с.
- 19.Гетьман В.І. Екотуризм чи екологічний туризм: теорія і реальність *Рідна природа*. 2010. № 3. С. 24–29.

- 20.Голод А. П., Іжевська О. П., Коркуна О. І. Кластерна модель розвитку індустрії гостинності регіону. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 4(21). С. 375-380.
- 21.Грицку-Андрієш Ю.П. Соціально-економічні особливості та основні напрями розвитку сільського туризму в регіоні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка». Чернігів, 2021. 20 с.
- 22.Дейнега, О. В. Перспективи сільського зеленого туризму у підвищенні конкурентоспроможності країни та регіону / О. В. Дейнега, А. Б. Почтовюк *Зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи розвитку сільського та екологічного туризму в Україні»* Березне, 2016. С.156–158.
- 23.Дідик Н. В. Розвиток зеленого туризму – пріоритетне завдання для України Н. В. Дідик, О. В. Варшава *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 763-767.
- 24.Жаліло, Я.А., Ковалівська, С.В., Филипенко, А.О., Химинець, В.В., Головка, А.А.. Щодо розвитку туризму в Україні в умовах підвищених епідемічних ризиків. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. 2019. Київ. 29 с.
- 25.Звіт Всесвітньої ради з туризму і подорожей (WTTC). URL: <https://wttc.org/Research/Economic-Impact>. (дата звернення: 15.10.2022).
- 26.Івашина Л. Роль об'єднаних територіальних громад у розвитку сільського зеленого туризму. *Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр.* 2017. Вип. 3(34). С. 143–148.
- 27.Казьміна Є. Б. Розвиток послуг сільського туризму в регіонах українських Є.Б. Казьміна Автореф.дисс. наук. до. н. К, 2012. 24 с.
- 28.Кифяк В. Ф. Стратегія розвитку територіально-рекреаційної системи: теорія, методологія, практика: монографія/ В. Ф. Кифяк. Київ ; Чернівці : Книги. ХХІ, 2020. 432 с.

29. Колективні засоби розміщення в Україні в 2020. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/tyr/kol_zas_ukr/kol_zas_rozm_20_20_u.htm
30. Корж Н.В., Онищук Н.В. розвиток сільського зеленого туризму у Вінницькій області. *Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка*. Випуск 45. 2020. С.193-198
31. Костриця М.М. Сільський туризм: теорія, методологія, практика (етноісторичний туристичний кластер «Древлянська земля»): монографія. Житомир: ЖДТУ, 2016. 196 с.
32. Кудла Н. Є. Сільський туризм. Основи підприємництва та гостинності. Навчальний посібник / Н. Є. Кудла. К.: ЦУЛ, 2015. 152 с.
33. Кудла Н. Є. сільський туризм: основи підприємництва та гостинності. / Кудла Н. Є. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 152 с.
34. Кузик С. П. Географія туризму: КШВ: Знання, 2011. 271 с.
35. Кузик С.П., Рутинський М.Й., Кузик П.С. Соціально-економічне значення сільського зеленого туризму в контексті сучасних пріоритетів розвитку сільських територій України. *Все о туризме – туристическая библиотека: сайт*. 2018. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/kuzyk.htm (дата звернення: 20.10.2022).
36. Кучай О. В. Перспективи сільського зеленого туризму в Україні та його роль у розвитку сільських територій. *Вісник Хмельницького національного університету*. Хмельницький, 2016. С. 236-244.
37. Литвак А. И. Интегральная оценка туристско-рекреационного потенциала региона: автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. эконом. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством: региональная экономика; ре-креация и туризм» / А. И. Литвак. Львів, 2010. 26 с.
38. Литвин І.В., Нек М.О. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні. *Регіональна економіка*. 2018, № 2. С. 81–88.
39. Матвійчук Л.Ю., Барський Ю.М. . Факторний аналіз розвитку готельно-ресторанного господарства на рівні регіону. *Економічні науки: зб. наук.*

- праць Луцького НТУ. Серія «Регіональна економіка». 2020. Вип. 17 (67) Луцьк. С. 325-333.*
- 40.Матвійчук, Л. Ю. Регіональні особливості поширення зеленого туризму в Україні Л. Ю. Матвійчук, І. В. Тищук *Зб. наук. праць «Економічні науки. Серія» Регіональна економіка. Вип. 11 (43). Луцьк: ЛНТУ, 2021.С.149-158.*
- 41.Мельниченко О. А., Шведун В. О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2017. 153 с.
- 42.Мировой атлас данных // Кноета : портал инфографии. URL: <http://knoeta.ru/atlas>
- 43.Мокляк А. В. Туристські ресурси для потреб іноземного туризму в Україні (у контексті українсько-польських туристичних зв'язків) : автореф. дис. на тему здоб. наук. ступ. канд. геогр. наук: спец. 11.00.02 «Економіка та соціальна географія» / А. В. Мокляк. К., 2014. 17 с.
- 44.Муан Ф. Сільський туризм / Ф. Муан. Париж: Агріколь, 2012. 430 с.
- 45.Національний інститут стратегічних досліджень. Щодо розвитку туризму в Україні в умовах підвищених епідемічних ризиків. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/turyzm-v-ukraini.pdf> (дата звернення: 05.10.2022).
- 46.Нездоймінов С. Г. Соціально-економічні передумови формування територіальної мережі агротуризму / С. Г. Нездоймінов, Н. М. Андрєєва. *Економічний вісник Донбасу. 2018. № 3 (33). С. 110 –114.*
- 47.Ніколайчук О. А.. Тренди розвитку вітчизняної індустрії гостинності в умовах Covid-19. *Вісник ХНУ ім. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2021 Випуск 13.*
48. Онищук Н.В.. Розвиток індустрії гостинності в Україні та світі. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019 № 4 (21). 297-304.*
- 49.Орел А. М. Зелений туризм в контексті сталого сільського розвитку *Український журнал прикладної економіки. 2018. Т. 3, № 4. С. 47-53.*
- 50.Павлюк С. І. Перспективи розвитку зеленого туризму для регіонального туристичного ринку *Modern economics. 2021. № 26. С. 121-128*

- 51.Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні// оновлення до документу «дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні» URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf>
- 52.Папп В. В. Сучасний стан та тенденції розвитку туристичної сфери в Україні та світі *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. №18. С.37-43.
- 53.Паш В. В. Сільський зелений туризм як пріоритетний напрям розвитку сільських територій України *Агросвіт*. 2015. № 18. С. 17-22.
- 54.Пітюлич, М.М. Особливості функціонування сільського туризму в Україні та досвід європейських країн / М.М. Пітюлич, І.І. Михайлюк // *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. Серія «Економіка». Спецвипуск 33. Частина 3. С. 154-158.
- 55.Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення: ДСТУ 4527:2006. Чинний від 2006-10-01. К.: Держспоживстандарт України, 2006. 28 с.
- 56.Про Державний комітет статистики України. URL: [Про Державний комітет статис... | від 19.01.2004 № 60/2004 \(rada.gov.ua\)](#)
- 57.Рихлицька Х.М. Розвиток підприємств сільського зеленого туризму в контексті кластерного підходу: автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Київ, 2018. 21 с.
- 58.Росоха В., Плотніков М. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації управління: стан, проблеми, перспективи. *Економічний дискурс*. 2018. Вип. 4. С. 41–53.
- 59.Савенко В.Г. Сільський туризм: досвід, проблеми, перспективи розвитку на Україні/ В.Г. Савенко, Г.М. Демішкевич, І.М. Карпова, Є.П. Шилова. К.,: ТОВ «Столична друкарня», 2018. 72 с.
- 60.Самко О. О. Оцінка туристичного потенціалу регіону та рівня його використання *Економічні науки. Серія регіональна економіка» зб.наук.пр.* Вип. 7(27). Ч. 4. Луцьк, 2020. С. 129–134.

- 61.Сердюкова О.М. Сутність сільського зеленого туризму. *Економіка та держава*. № 3. 2014. С. 87–90.
- 62.Сільський та екологічний туризм як фактор сталого розвитку території. Методичні рекомендації. Все про туризм. Туристична бібліотека. URL:http://tourlib.net/books_green/siet01.htm -
- 63.Славкова О. П. Розвиток сільських територій: теорія, методологія, практика: монографія. Суми: Сумський аграрний університет, 2020. 330 с.
- 64.Смирнов І. Г. Визначення рівня конкурентоспроможності країн світу в туризмі: сучасні відходи . *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015. № 5-6. С.37-49.
- 65.Смирнов І.Г., Любіцева О.О. . Туристичний бізнес під час пандемії Covid-19: світовий та український досвід. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. 2020 № 3(2). С. 196-207.
- 66.Соціально-трудоий потенціал українського села. Стан, проблеми, шляхи вирішення / Ю. Ф. Мельник//К.: НДІ «Укראгропромпродуктивність», 2017. 352 с.
- 67.Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні URL: <https://www.greentour.com.ua/>
- 68.Стадник, В. В. Менеджмент і маркетинг туризму: навч. посіб. / В. В. Стадник, Л. О. Гризовська. Хмельницький : ХНУ, 2020. 355 с.
- 69.Степанов В. Ю. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. № 1(53). С. 1-5.
- 70.Стеченко Д.М. Передумови і напрями формування туристичного ринку в Україні *Туризм: Теорія і практика*. 2015. № 1. С. 5–11.
- 71.Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80/conv/print#n9>
- 72.Стратегія розвитку туризму та курортів у Полтавській області на 2019 – 2029 роки. // Полтавська обласна державна адміністрація департамент культури і туризму. URL:

<http://poltavaculture.gov.ua/uk/informatsiia/zahalna-informatsiia1/219-stratehiya-rozvytku-turyzmu-takurortiv-u-poltavskiy-oblasti-na-2019-2029-roky>

- 73.Стренковська А.Ю. Євдокімова О.М. проблеми та перспективи розвитку зеленого туризму в Україні. *Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка* Випуск 38-2. 2019
- 74.Тищук І. В. Методичні підходи до оцінювання регіональних особливостей поширення сільського зеленого туризму в Україні / І. В. Тищук *Вісник НУВГП. Економічні науки: зб. наук. праць*. Рівне : НУВГП, 2016. Вип. 4(76). С. 136-143.
- 75.Ткаченко Т.І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія,реалії бізнесу: монографія К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2016. 537 с.
- 76.Туристична діяльність в Україні. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/tyr/tyr_dil/tur_d_20ue.xlsx
- 77.Туристичний барометр України URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/ntou-statistics-barometer-2020.pdf> (дата звернення: 28.10.2022).
- 78.Череда М. Членство в ЄС дає можливість розвитку туристичної галузі України *Зеркало недели*. 2017. 1 декабля. С. 11.
- 79.Черкашина, І., Адамюк, А. П, Пшеничних, Ю. А. Основи антикризового управління: вплив та шляхи подальшого розвитку міжнародного туризму в умовах пандемії // *Вісник молодіжної науки*. 2020. № 2 (24). С. 5.
- 80.Чуднівський А.Д. Управління споживчими уподобаннями у сфері вітчизняного туризму та гостинності та основні напрямки реалізації туристського продукту: навчальний посібник / А.Д. Чуднівський, М.А. Жукова. К.: агентство з туризму, 2014. 304 с
- 81.Шикіна О. В. Моніторинг туристичного потоку в контексті стратегії регіонального розвитку О. В. Шикіна, С. Г. Нездоймінов *«Dezvoltarea sistemelor sociale și economice într-un mediu competitiv la nivel global»*,

- conferinta internationala stiintifico-practica*, 29 februar, 2018. Chisinau, 2018. p. 167 171.
82. Якуба К. І. Життєвий і трудовий потенціал сільського населення України. Теорія, методологія, практика. К.: ННЦ ІАЕ, 2017. 362 с.
83. Babenko V., Perevozova I., Kravchenko M., Krutko M., Babenko D. Modern processes of regional economic integration of Ukraine in the context of sustainable development. *Modern processes of regional economic integration of Ukraine in the context of sustainable development. E3S Web Conf.* 2020. 166, P. 12001. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202016612001>.
84. Babenko, V. O., Petuhova, V. O., Perepelitsia, A. S. Forming of informatization strategic prospects for Ukraine in conditions of world economy globalization. *Scientific Bulletin of Polissia.* 2017. Vol. 1, No. 2 (10). P. 24-34. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2017-1-2\(10\)-24-34](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2017-1-2(10)-24-34)
85. Haponenko H. I., Kravchuk I. I., Kravchuk I. A., Shamara I. M., Marchuk N. A. The information means to promotion green tourism. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice.* 2019. Vol 4, No 31. P. 497-505. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.191003>
86. Kester John G. C. Long-term trends and forecasts UNWTO Tourism 2020 Vision revisited // *Tourism: 2020 Vision 4* : электронная библиотека Всемирной туристской организации. URL: https://www.modul.ac.at/uploads/files/research/tourmis/2008/International_Seminar_Kester--_NWTO_2030_.pdf
87. Sidali L.S. Sidali, A. Spiller, B. Schulze. - Heidelberg, Dordrecht, London, New York: Springer Science, 2011. 197 p.
88. Sznajder M. *Agroturystyka* / M. Sznajder, L. Przezbyrska. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2016. 21 p.
89. Wanda George E. *Rural Tourism Development: Localism and Cultural Change (Tourism and Cultural Change)* / E. Wanda George, H. Mair, D.G. Reid. Bristol, Buffalo, Toronto: Channel View Publications, 2019. 288 p